



Nemzeti Köszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar
Intézményi Tudományos Diákköri Konferencia

ÉSZTORSZÁG TERÜLETVÉDELME A KATONAFÖLDRAJZ FÜGGVÉNYÉBEN

JELIGE: Siil

2024.10.23.

Tartalomjegyzék:

1. BEVEZETÉS:	3
2. ÉSZTORSZÁG KATONAFÖLDRAJZI HELYZETE.....	5
3. TÖRTÉNELMI HÁTTÉR.....	16
4. ÉSZTORSZÁG VÉDELMI STRATÉGIÁJA.....	20
5. AZ ÉSZT HADSEREG FELÉPÍTÉSE	22
6. AZ ÉSZT VÉDELMI LIGA	30
7. A VÉDELMI LIGA SZEREPE A TERÜLETVÉDELEMBEN.....	34
8. ÖSSZEGZÉS.....	43
9. MELLÉKLETEK	45
10. FELHASZNÁLT IRODALOM	49

1. BEVEZETÉS:

„Olyan kevesen vagyunk észtek, hogy mindenkinek legalább három ember helyett kell kiállnia.” Mart Juur, észti író

A fentebbi idézet jól szemlélteti, hogy Észtország számára mi jelenti a legfőbb kihívást ha a katonai védelem területéről van szó. Észtország megközelítőleg fél Magyarországnyi területet foglal el, ugyanakkor lakossága kevesebb, mint másfél millió fő.¹ A helyzetet tovább bonyolítja a tény, hogy az ország legnagyobb kisebbsége az orosz, amely nagyjából 300 ezer főt tesz ki.² Észtország újkori történelmének jelentős idejét valamilyen orosz befolyás alatt töltötte, 1991 augusztus 20-án elnyert függetlenségét pedig azóta is igyekszik megvédeni.

Észtország kis államként nem kap komolyabb figyelmet sem hazai, sem nemzetközi viszonylatban. Ugyanakkor ha közelebbről megvizsgáljuk sok közös pont figyelhető meg hazánk és Észtország között. Jelenleg Észtország is jelentős haderőfejlesztési programot hajt végre, mely során hazánkhoz hasonlóan komoly szerep jut az önjáró tüzérségnek, a légvédelemnek és a területvédelmi képességek fejlesztésének. A haderőreformmal kapcsolatban 2023 áprilisában egyeztetés is történt a Honvédelmi Minisztérium és Raul Toomas észti nagykövet között.³ Ebből is látható, hogy érdemes figyelemmel követnünk balti rokonaink védelmi fejlesztéseit és védelmi elgondolásait.

Az 1939-40 közt zajló téli háború bebizonyította, hogy egy relatív kisebb létszámú és gyengébben felszerelt hadsereg is képes eredményes ellenállást kifejteni, sőt akár jelentős sikereket elérni a nagyobb és jobban felszerelt ellenféllel szemben. A finnek sikerének elengedhetetlen részét képezte, hogy kiválóan kihasználták a terep adta előnyöket és harcrendjüket, taktikájukat is erre alapozták.

Észtországot korábban mind hazai, mind nemzetközi viszonylatban csak nagyon felszínesen vizsgálták. Ugyanakkor területvédelmi doktrínája, mely nagymértékben a helyi terepadottságokra és a széleskörű társadalmi összefogásra épül kétségtelenül figyelemre méltó.

¹ 2024-es állás szerint: 1 374 687 fő (2024.10.23-ai adat, forrás: <https://www.stat.ee/et/avastatistikat/valdkonnad/rahvastik/rahvaarv>)

² 2024-es állás szerint: 296 268 fő 2024.10.23-ai adat, forrás: <https://www.stat.ee/et/avastatistikat/valdkonnad/rahvastik/rahvaarv> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

³ <https://honvedelem.hu/hirek/eszt-magyar-egyeztetes-a-haderoreformrol.html> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

Munkám során elsősorban elemzem Észtország katonaföldrajzi adottságait, illetve kitekintek ezen adottságok korábbi konfliktusokban betöltött szerepére. Elemzésemet a regionális katonaföldrajz tükrében készítettem, mely társadalmi, gazdasági, infrastrukturális, természeti tényezőket vizsgál.⁴ A demográfiai helyzet értékelésével, bemutatom, mik azok a társadalmi tényezők és kihívások, melyekkel Észtországnak szembe kell néznie, illetve ezekre milyen megoldást alkalmaz. Továbbá bemutatom az Észt Védelmi Erők, illetve a területvédelem gerincét képező Védelmi Liga felépítését és képességeit. Elemzem az észt területvédelmi doktrínát és bemutatom annak kulcselemeit.

Dolgozatomban megvizsgálom, hogy melyek azok a katonaföldrajzi és társadalmi tényezők melyek meghatározzák Észtország területvédelmi stratégiáját és helyzetét. Továbbá ezek hogyan épülnek be az ország védelmi terveibe. Tanulmányozom az észt területvédelmi erők felépítését és működését, eközben igyekszem olyan következtetéseket levonni, melyek esetleg hazai viszonylatban is hasznosak lehetnek.

Észtország esete azért is különleges, mivel a kis létszámú lakosságot és a korlátozott anyagi háttérrel elsősorban a humán erőforrások minél szélesebb körű és sokoldalúbb felhasználásával próbálják kompenzálni. Az észt területvédelmi koncepció alapján a társadalom minden egyes tagja a maga módján köteles támogatni a honvédelem ügyét, ebből kifolyólag a területvédelem, mint nem csupán katonai kérdéskör jelenik meg.

Mivel Magyarországon jelenleg gyors és egyre növekvő ütemben zajlik a területvédelmi erők létszámbővítése és fejlesztése, ezért úgy vélem a bemutatásra kerülő észt példát mindenképp figyelembe kell venni. Az észték által alkalmazott területvédelmi eljárások és elgondolások figyelemre méltóak, mivel a széleskörű társadalmi rezilienciára épülnek.

Munkám során elsősorban a rendelkezésre álló történelmi, jogi és stratégiai dokumentumokat elemeztem, illetve az Észt Védelmi Erők és a Védelmi Liga kiadványait és egyéb dokumentumait. A katonaföldrajzi elemzés során a rendelkezésre álló adatok vizsgálatán túl kombinált akadályvázlat készítésével igyekeztem szemléltetni a manőverezést korlátozó tényezőket. A történelmi háttér részletes bemutatásával elsődleges célom, a jelenlegi regionális ellentétek eredetének bemutatása.

⁴ Siposné Kecskeméthy Klára: *regionális katonaföldrajz – szócikk*. Hadtudományi lexikon Új kötet. Dialóg Campus, Budapest, 2019.

2. ÉSZTORSZÁG KATONAFÖLDRAJZI HELYZETE

2.1. Természetföldrajz:

2.1.1. Határok, partvonal:

Észtország a három balti állam (Lettország, Litvánia, Észtország) a leg északibb és legkisebb földterületű ország. Észtországot nyugatról a Balti-tenger, északról a Finn-öböl, keletről Oroszország, délről pedig Lettország határolja. Észtország területe 45 228 km² ebből 51% erdős és 22% mocsaras terület.⁵ A szárazföldi határai összesen 657 km hosszan futnak, ebből 333 km Lettország és 324 km Oroszország (ennek jelentős részét lefedi a Peipus-tó) irányába.⁶

Észtország határai eredetileg az 1920-as Tartui béke határozta meg, ugyanakkor miután Észtország újra elnyerte függetlenségét 1991-ben Oroszország nem egyezett bele ezen határ visszaállításába.⁷ Ennek elsődleges okát az Ivangorodi hídfő, a délen elhelyezkedő és a tűzérési tűzvezetés szempontjából jelentős magaslatok, illetve a fontos vasúti és közúti csomópontnak számító Petseri feletti ellenőrzés megszerzése jelentette. A 90-es évek első felében megkezdődött észt-orosz tárgyalásokra jelentős hatást gyakorolt, hogy ekkor még az orosz csapatok Észtország területén tartózkodtak. Az észt kormány elsődleges érdeke volt, hogy az 1994-es határidőt tartanni tudják a csapatkivonással, ezért nem akartak komoly határvitát kockáztatni. Az orosz parlament 1993-ban önhatalmúlag megszavazta a korábbi szovjet adminisztratív határ visszaállítását, mely a fent említett vitás területeket Oroszországhoz csatolta. A megakadt tárgyalásokat követően 1995-ben írtak alá egy határmegállapodást, melyben az észtok elfogadták az orosz módosításokat, ám Oroszország a tárgyalások folytatásához ragaszkodott. A határvitának Észtország EU és NATO csatlakozását követően is megmaradtak.⁸ A határkérdést végül 2014 februárjában zárták le, amikor mindkét fél aláírta a határokat véglegesítő megállapodást.⁹

A partvonalat tekintve Észtország partvonala tagolt és kikötésre kifejezetten alkalmas, mivel öblökkel és félszigetekkel sűrűn tűzdelt. Ezek közül a legjelentősebb kikötők a

⁵ <https://estonia.ee/overview/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

⁶ CIA World factbook <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/estonia/#transportation> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁷ Pándi Lajos: *Köztes-Európa 1763-1993*, Osiris Kiadó 1997.

⁸ <https://icds.ee/en/the-tartu-peace-treaty-and-estonias-eastern-border-2/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)

⁹ <https://www.osce.org/files/f/documents/e/e/115688.pdf> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)

Tallinni-és Pärnui-öbölben helyezkednek el. A Narvai-öböl partvidéke is kikötésre alkalmas terület. Ez komoly kockázatot is jelent, mivel egy esetleges háború esetén az orosz fél akár tengeri deszantot is végrehajthat a terület ellen, ezzel átkarolva Narva városát és a körülötte elhelyezkedő területeket. A tengeri deszantra lealkalmasabb terület Sillamäe, amely nem csak földrajzi, de etnikai szempontból is alkalmas terület lehet hasonló művelethez.

Észtország továbbá jelentős mennyiségű, mintegy 1520 szigettel rendelkezik, melyek a földterületének nagyjából 8%-át teszik ki.¹⁰ A szigetek közül a legnagyobb a 2673 km² kiterjedésű Saaremaa, mely a 989 km² területű Hiiumaa szigetével együtt az ország nyugati részén helyezkedik el.¹¹

2.1.2. Éghajlat:

Az Észak-Atlanti Óceán irányából érkező tengeri ciklonok hatására az ország éghajlata óceáninak tekinthető a part menti vidékeken míg kontinentális a keleti és déli területeken. A hőmérséklet januárban -8 és -5 °C míg júliusban 16 és 17 °C között mozog.¹²

Észtország sajátossága, hogy az időjárás egy adott időpontban nagyon különböző lehet az ország más tájain. Az észti telek hidegebbek, míg a nyarak melegebbek összehasonlítva az ugyanazon szélességi körön elhelyezkedő nyugat-európai országok éghajlatával. Az Észtországtól keletre elhelyezkedő eurázsiai területek esetében a fenti megállapítás azonban fordítottnak igaz.¹³

2.1.3. Terepadottságok:

Terepadottságait tekintve az ország hullámos alföldnek számít, legmagasabb pontja a mindössze 318 méter magas Suur-Munamägi (Nagy-Tojáshegy). Az erdőkkel és lápokkal, mocsarakkal borított terület komoly mértékben korlátozza a szárazföldi manőverek végrehajtását. Nehéz páncélos haditechnikai eszközökkel elsősorban csak az országutakon lehet gyorsan haladni. Az északi és a nyugati részek sík területek, északon egyedül a Pandivere-magaslatok,(Pandivere-körgustik) míg az ország déli, Oroszországgal határos részén az Otepää-és Haanja-magaslatok (Otepää-körgustik, Haanja-körgustik) képeznek természetes terepakadályokat. Taktikai szempontból fontos a Sinimäed-hegység közvetlenül

¹⁰ <https://www.countryreports.org/country/Estonia/geography.htm> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

¹¹ <https://www.worldatlas.com/articles/the-largest-islands-of-estonia.html> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

¹² <https://www.britannica.com/place/Estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

¹³ Tartu Ülikool: Ilma vaatlamine ja ennustamine, 2.2 Eesti kliimanäitajad <https://dspace.ut.ee/bitstreams/9e126ebd-90fe-4ec6-b64c-e723465e5a02/download> 11.17.

Narvát követően, ezen a területen ugyanis a második világháborúban is sikeres védelmi harcot vívtak a szovjet csapatok ellen, illetve a terület adottságai és a talaj szerkezete előnyössé teszik védelmi harc megvívásához.

Dél-Észtország talajtakarójának legnagyobb részét homokos talajok (Podzolok), tőzeges talajok (Histosolok), vizes talajok (Gleysolok) és csekély talajok (Luvisolok) alkotják, míg a mészkő rendzinák (Rendzic Leptosols) és a meszes talajok (Calcaric Regosols) jellemzőek Nyugat-Észtország területén.¹⁴

2.1.4. Vízrajz:

Észtország területén a vízrajz is jelentős védelmi szerepet játszik, mivel (Finnországhoz hasonlóan) 1400 természetes és mesterséges tó található. Ezek közül legjelentősebb 4620 km² kiterjedésű Peipus-tó (Peipsi-järv), amely a 708 km²-es Pszkovi-tóval (Pihkva-järv) természetes akadályt képez Oroszország irányába.¹⁵ Komoly jelentőséggel bír továbbá a 270 km² Võrts-tó (Võrtsjärv), amely Észtország déli részén helyezkedik el.¹⁶

Folyók közül katonai szempontból a Narva és az Emajõgi folyók. Az Emajõgi a Võrts-tóból kiindulva a Peipus-tóba fut 101 km hosszúságban, nyugat-keleti irányba.¹⁷ Az Emajõgi így lényegében egy második természetes védvonalat képez déli irányba az Otepää-és Haanja-magaslatok felett. A folyó szélessége 20-145 m, legnagyobb mélysége pedig 11 m.¹⁸

A Narva-folyó a Peipus-tóból fut a Finn-öböl felé, dél-északi irányban, így természetes határként szolgál Észtország és Oroszország között. A folyó 72,5 km-es hosszán 250-650 méteres szélességével és 4-6 méteres mélységével jelentős akadályt képez, melynek leküzdése mindenképp komoly műszaki támogatást igényelne.¹⁹

Észtország területének 22,3%-a mocsaras terület, ezek a területek összesítve több, mint egy millió hektárt fednek le.²⁰ A mocsaras területek jelentősen korlátozzák a manőverezést és természetes akadályt képeznek egy esetleges támadó erővel szemben. A mocsarak nagy kiterjedésének következtében a mozgási útvonalak sok esetben a kiépített

¹⁴ [file:///C:/Users/admin/Downloads/Soil Information and Its Application in Estonia.pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/Soil%20Information%20and%20Its%20Application%20in%20Estonia.pdf) (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

¹⁵ CIA World Factbook <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/estonia/#transportation> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

¹⁶ <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/v%C3%B5rtsj%C3%A4rv1> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

¹⁷ <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/emaj%C3%B5gi3> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

¹⁸ <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/emaj%C3%B5gi3> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

¹⁹ http://entsyklopeedia.ee/artikkel/narva_j%C3%B5gi3 (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

²⁰ <https://rabivere.kohila.edu.ee/sood-eestis/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

főutakra korlátozódnak. Ez különösen igaz Narva és Võru térségében ahol jól látható, hogy a mocsarak következtében egyedül a főutak képeznek olyan mozgási folyosót, amelyen manőver hajtható végre. Ezen kívül Tallinn és Tapa között figyelhető meg egy jelentősebb akadálysáv, itt a mocsarak és erdők együttesen korlátozzák a manővereket.²¹

A mocsaras területek déli irányban Tartu, keleti irányban Tallinn előtt képeznek természetes akadályt. Ezeken a területeken Võru és Tapa megszerzése kulcsfontosságú a továbbjutáshoz. A két település stratégiai fontosságával az ész hadvezetés is tisztában van, mivel mindkét település körül jelentős katonai erőt koncentrálnak.²²

2.1.5. Természeti erőforrások:

Észtország legfőbb természeti erőforrását a palaolaj, melynek elsődleges lelőhelye észak-kelet Észtország, leginkább Viru megye keleti és nyugati része. A kitermelt olaj több mint 80% fűtésre és áramfejlesztésre kerül felhasználásra, így az olajexport minimális.

A másik jelentős energetikai erőforrás a tőzeg. Ezt elsősorban fűtőanyagként használják fel, de mezőgazdasági célokra is alkalmazható. A tőzeget elsősorban a lápos területeken bányásszák (Pärnu 33%, Tartu 17%, Ida-Viru 15% és Harju megyék (8%).²³

Az építkezések során felhasználásra kerülő nyersanyagok kitermelése eredményez még komolyabb bányászati tevékenységet, elsősorban Harju (50%), Jõgeva (10%) és Lääne-Viru megyék területén (9%).²⁴

2.2. Társadalom földrajzi szempontok:

2.2.1. Lakosságszám, népsűrűség:

A lakosság száma Észtországban jelenleg csupán 1 354 476 fő,²⁵ ebből következően a népsűrűség jóval alacsonyabb az európai átlagnál (116 fő/km²) csak 30 fő/ km².²⁶ A lakosság nagyrészt városokban él, ezért az urbanizáció 69,8% (2023).²⁷

²¹ Bővebben lásd a kombinált akadályvázlatot. (Mellékletek - 1. ábra)

²² Bővebben lásd az ész alakulatok elhelyezkedését mutató ábrát (Mellékletek – 2. ábra)

²³ <https://kliimaministeerium.ee/en/water-forest-resources/mineral-resources> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

²⁴ <https://kliimaministeerium.ee/en/water-forest-resources/mineral-resources> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

²⁵ <https://www.worldometers.info/world-population/estonia-population/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

²⁶ <https://estonia.ee/overview/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

²⁷ <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/estonia/#people-and-society> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

2.2.2. Legjelentősebb észti városok:

Tallinn (394 024²⁸ fős lakosság) a főváros és egyben az ország kereskedelmi és gazdasági központja is, repülőtérén és kikötőjén keresztül jelentős nemzetközi forgalmat bonyolít, elsősorban Finnország és Svédország irányába. Tallinn partvidéke kínálja a legjobb kikötési lehetőségeket.²⁹ Tallinn csupán 200 kilométerre helyezkedik el az orosz határtól, ami jól mutatja, hogy Észtország esetében a stratégiai mélység hiánya meghatározó.

Tartu (101 092 fős lakosság) a második legnagyobb észti város, az ország déli részén helyezkedik el. Elsősorban egyetemvárosként jelentős, az itt működő Tartui Egyetem az ország legrégebbi felsőoktatási intézete. Tartu ad otthont továbbá az Észt Védelmi Erők Akadémiájának is.³⁰

Narva (66 980 fős lakosság) az ország energiaellátásában játszik kulcsszerepet, mivel a Narva-folyón található vízi erőmű. Narva Tallinn után Észtország második legfontosabb tranzit állomása, mivel itt halad keresztül Tallinn és Riga irányából a Szentpétervár felé menő közúti és vasúti forgalom is.³¹

Pärnu (44 912 fő lakosság) Észtország legfontosabb üdülő városa. Az ország keleti régiójának legfontosabb logisztikai csomópontja, nemcsak vasúti és közúti csomópont, de a szigetekre (Saaremaa, Hiiumaa) tartó hajóforgalom tekintetében is jelentős szerepet játszik. A város kikötője jelentős nemzetközi hajóforgalmat is lebonyolít.³²

Võru (14 631 fő lakosság) Dél-Észtország egyik legfontosabb közlekedési csomópontja. Itt fut keresztül a Lettország felé Oroszország felől vasút, illetve Oroszország irányából innen a leggyorsabban megközelíthető Tartu, a Tallin-Tartu főúton. Katonai szempontból is jelentős a település, mivel itt települ a Kuperjanovi lövészszázlój.³³

2.2.3. Etnikumok:

Észtország etnikai szempontból érdekes képet mutat, mivel lakosságának nagyjából kétharmada (69%) etnikai észti. A legjelentősebb kisebbséget az oroszok alkotják (25%), akik elsősorban Narva körül és Tallinn egyes lakónegyedeiben élnek. Az orosz-észti etnikai alapú ellentét főleg 2022. február 24. után éleződött ki.

²⁸ <https://worldpopulationreview.com/cities/estonia>

²⁹ <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/tallinn3> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

³⁰ <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/tartu1> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

³¹ <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/narva3> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

³² <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/p%C3%A4rnu3> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

³³ <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/v%C3%B5ru1> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

Az észtországi orosz kisebbség jelentős része a szovjet időkben (1945-1990) költözött, vagy települt be Észtország területére. Az ország újbóli függetlenné válását követően, 1991-2010 közt nagyjából 140 000 orosz ajkú személy hagyta el az országot. A betelepült orosz lakosok egy része ugyanakkor nem fogadta el az új status quót és nem vette fel az észt állampolgárságot. Ez azt eredményezte, hogy a lakosok egy része még mindig csak orosz állampolgársággal rendelkezik, vagy (főleg az idősebb korosztály tagjai közül) egyáltalán nem rendelkezik állampolgársággal, mivel a szovjet okmányait nem tudta/akarta megújíttatni. Egy 2011-es felmérés szerint az orosz lakosok 53,9%-a rendelkezett észt állampolgársággal, 2021-re ez 58,8%-ra emelkedett, ami meglehetősen alacsony emelkedés.³⁴

Az orosz kisebbség esetében megfigyelhető, hogy noha nagy többségben ragaszkodnak orosz identitásukhoz és nyelvhasználatukhoz, ugyanakkor nagyrészt nem értenek egyet az orosz politikai vezetéssel. Egy 2023-as felmérés során csupán az oroszul beszélő válaszadók csupán 15%-a nyilatkozta, hogy egyetért mind az orosz politikával, mind Putyin intézkedéseivel.³⁵ Noha ez a felmérés a legtöbb közvélemény-kutatáshoz hasonlóan csak egy részleges képet ad, ugyanakkor jól szemlélteti, hogy az orosz ajkú kisebbség körében a jelenlegi orosz politikai rendszer nem élvez döntő támogatást.

Az orosz kisebbség helyzetét tovább nehezítette, hogy 2022-be az orosz-ukrán háború hatására Észtország (a többi balti államhoz hasonlóan) lezárta határait Oroszország irányában.³⁶ Ez a döntés negatívan érintett sokakat, mivel az orosz kisebbség körében megszokott volt az átjárás Oroszországba, illetve sokan rendelkeztek és rendelkeznek a határ túloldalán rokonokkal, barátokkal.

Észt részről megfigyelhető egyfajta kulturális ellentevékenységek is, melynek célja a szovjet múlt azon elemeit eltávolítani, melyek egy része eddig az orosz lakta területeken nem történt meg. Az észt felfogás 2022-t megelőzően relatív megengedő maradt a szovjet múlt bizonyos elemeivel (pl.: narvai Lenin szobor, T-34 harckocsi emlékmű), annak érdekében,

³⁴ Reinhard Krumm, Tõnis Stamberg, Irina Strapatsuk: FEELING CORNERED An Analysis of the Russian-Speaking Minority in Estonia 2023. <https://migrant-integration.ec.europa.eu/system/files/2023-10/20566-20230915.pdf> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

³⁵ Uo.

³⁶ <https://english.ahram.org.eg/NewsParis/476391.aspx> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

hogy elkerülje a 2007. áprilisi zavargásokhoz³⁷ hasonló eseményeket. 2022. február 24-ét követően azonban sorban kerültek eltávolításra ezek az emlékművek.³⁸³⁹

Az orosz kisebbség részéről ezek az intézkedések, ugyan negatív visszhangot váltottak ki, azonban ez elsődlegesen nem agresszív cselekedetekben, hanem kulturális ellenállásban (pl.: művészeti kiállítások, színházi előadások) nyilvánult meg. Az orosz kisebbség részéről továbbá nem valószínű szélsőséges fegyveres tevékenység, mint a donbaszi régióban 2014-ben. Az észti elhárítás folyamatosan és szorosan nyomon követ minden szélsőséges tevékenységet és felszámol minden szeparatista jellegű kezdeményezést.⁴⁰

Észtországban jelentős etnikumnak számítanak még a dél-észtiországi Settok, akik történelmileg Észtország és Oroszország határvidékén éltek, a saját nyelvvel (Setto nyelv) rendelkező népcsoport ortodox vallású, Észtország 1991-es újráfüggetlenedését követően a történelmi Settomaa (Setto-föld) területe kettészakadt Észtország és Oroszország között.⁴¹

Szintén az ország délkeleti területén élnek Võros népcsoport tagjai, a saját népi hagyományokkal és nyelvvel rendelkező népcsoport 2023-ban a kisebbség tagjai megszavazták, hogy őshonos kisebbséggé nyilvánítsák magukat. Ennek elsődleges oka, hogy a nursipalui katonai gyakorlótér kibővítésének kapcsán a helyi lakosság szembekerült a kormánnyal.⁴²

³⁷ 2007-ben az addig Tallinn központjában álló bronz szovjet katonai emlékművet eltávolították, aminek hatására zavargások törtek ki a fővárosban, ezt követően Oroszország kibertámadást intézett az észti informatikai hálózat ellen. <https://www.err.ee/k/pronksioo> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

³⁸ <https://www.baltictimes.com/lenin-statue-in-narva-relocated-to-estonian-war-museum-near-tallinn/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

³⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=YOnPrghbync> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁴⁰ Estonian Internal Security Service - Annual Review 2021/22 https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/Annual%20Review_2021-22.pdf (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁴¹ Kalkun, A., Kupari, H., & Vuola, E. (2018). *Coping with Loss of Homeland through Orthodox Christian Processions: Contemporary Practices among Setos, Karelians, and Skolt Sámi in Estonia and Finland. Practical matters*, 11. <https://dspace.ut.ee/bitstreams/9e126ebd-90fe-4ec6-b64c-e723465e5a02/download> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

⁴² <https://news.err.ee/1608961604/estonia-s-voros-declare-themselves-indigenous-want-language-recognized> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

2.2.4. Gazdaság:

Az észti gazdaság elsősorban a szolgáltató szektorra épül, jelentős mértékben függ az EU belső piacától. Az észti iparban elsődleges szerep jut az élelmiszeriparnak, az elektronikai és infokommunikációs cégeknek, de a textil- és fafeldolgozó ipar is jelentős.⁴³

2023-ban az észti gazdaság jelentős visszaesést tapasztalt, mivel az északi országok faipari nyersanyag igénye jelentősen csökkent. Ebből kifolyólag az észti export és beruházások is jelentősen visszaestek, ennek hatására a GDP 3%-ot csökkent.⁴⁴

Észtország jelenleg komoly figyelmet fordít védelmi iparának kiépítésére és fejlesztésére, mivel elsődleges célja, hogy exportképes iparágot hozzon létre. Ennek érdekében a Védelmi Minisztérium is szorosan együttműködik a gazdasági szereplőkkel és támogatást biztosít a kutatás-fejlesztés terén.⁴⁵

2024 szeptemberében az észti védelmi miniszter kijelentette, hogy a következő évi költségvetés fő céliránya a lőszerbeszerzés és a lőszergyártási képesség kialakítása lesz.⁴⁶ A bejelentés hatására a Védelemipari Fejlesztési Központ pályázatot hirdetett, mely alapján az Ämari katonai bázison kerülne kialakításra a lőszergyártó komplexum. A pályázat további kitétele, hogy a lőszergyártásnak már 2025-ben meg kell kezdődnie.⁴⁷

2.2.5. Energetika:

Észtország elsődleges energiaforrását a helyben kitermelésre kerülő palaolaj jelenti. Az ország energiaellátásának egészét tekintve jelenleg nagyjából 60%-ban fosszilis nyersanyagokkal fedezik. Az áramtermelés területén azonban, már 40% fölötti a megújuló energiaforrások használata, továbbá kitűzött cél, hogy 2030-ra az ország áramellátását teljes mértékben megújuló forrásból lássák el.⁴⁸

Az orosz-ukrán háború kitörését követően Észtország igyekezett beszüntetni minden orosz forrástól való függőséget. Az orosz gázt Észtország eredetileg is csak kis mértékben (a

⁴³ CIA World Factbook <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/estonia/#transportation> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁴⁴ https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/estonia/economic-forecast-estonia_en (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁴⁵ <https://riigikaitseareng.ee/en/defence-research-and-development/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁴⁶ <https://defence-industry.eu/estonia-increases-defence-investment-with-eur-1-6-billion-ammunition-boost/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁴⁷ <https://news.err.ee/1609429549/tender-announced-for-ammunition-production-at-estonia-s-amari-military-base> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁴⁸ <https://www.iea.org/countries/estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

gáz csak 8,6%-át teszi ki az energia szektor ellátásának) elsősorban fűtési célra használta fel. Az orosz csővezetékeken keresztül érkező földgáz importját 2022 áprilisában véglegesen beszüntették. 2022 szeptemberében a kormány teljes tilalmat hirdetett az orosz forrásból származó energiahordozók, köztük az LNG importjára.⁴⁹

2.2.6. Közlekedési hálózat:

Az ész közúthálózat az alábbi kategóriákba sorolható: nemzeti utak, helyi utak, magán és erdei utak. Az Észt Közútkezelő felelős a nemzeti utakért, míg a helyi önkormányzatok hatáskörébe tartoznak a helyi utak. Észtország nem rendelkezik autópályákkal, csak főutakkal.⁵⁰ Az észt főutak részét képezik az Európai úthálózatnak, ezért úgynevezett E-utak (Európai úthálózat részét képezik) és TEN-T utak (Transzeurópai úthálózat része).⁵¹

Észtország vasúthálózata nagyjából 1200 km hosszúságú vonalszakaszt foglal magába, melynek üzemeltetéséért és fenntartásáért az Észt Vasutak (Estonian Railways) felelős, mely állami tulajdonban működik. A vasútvonalak két fő irányban futnak, Mindkét esetben Tallinn kiindulási központtal: nyugat-keleti irányban Narván keresztül Oroszország felé, illetve észak-dél irányban Tartun keresztül a valgai határátkelőn áthaladva Lettországba, továbbá a koidulai határponton át Oroszországba. Az Oroszország ellen bevezetett szankciós politika hatására az oroszországi vonalakon jelentős mértékben csökkent az áruforgalom 2023-ban.⁵²

A vasút katonai szempontból is fontos szerepet tölt be, mivel az észt hadsereg fontosabb harcoló alakulatai, pontosabban az 1. Dandár jelentős része, illetve az Észtországban állomásozó NATO harccsoport is Tapa körül helyezkedik el.⁵³ Tapa fontos vasúti csomópontban helyezkedik el, mivel itt ágazik el Tallinn felől a fővonal Tartu és Narva felé, ez lehetővé teszi a szárazföldi alakulatok gyors átcsoportosítását mind keleti, mind déli irányba.⁵⁴

⁴⁹ International Energy Agency - Estonia 2023 Energy Policy Review <https://www.iea.org/reports/estonia-2023> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵⁰ <https://www.transpordiamet.ee/en/node/39> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵¹ <https://www.transpordiamet.ee/en/road-maintenance-and-traffic-management/estonian-road-network/international-roads> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵² https://www.evr.ee/images/ER_annual_report_2023_audit_EN_final.pdf (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵³ <https://www.kaitseministeerium.ee/en/allied-forces-estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵⁴ <https://www.interrail.eu/en/plan-your-trip/tips-and-tricks/trains-europe/trains-country/trains-estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

Észtország esetében is igaz, ami a többi balti országra is igaz, hogy vasúthálózat szempontjából jobban összekötött Oroszországgal, mint az Európai Unióval. Ennek ellensúlyozása érdekében kezdődött meg a Rail Baltica projekt, melynek célja a három balti állam és az EU közti összeköttetés javítása. A projektet ugyanakkor jelentős költség túllépés jellemzi, melynek eredményeként a várható átadást 2025-ről 2030-ra tették át. A projekt katonai mobilizációs háttérét jól mutatja, hogy Lettország 51 millió eurót különített el a védelmi mobilizációs keretéből a projekt támogatására.⁵⁵

Légi közlekedés szempontjából Észtország 26 repülőtérrel rendelkezik.⁵⁶ A civil repülőterek közül a legjelentősebb a tallinni Lennart Meri repülőtér, ezen kívül a tartui, kárdlai és kuressaarei repülőterek fogadnak és indítanak rendszeres járatokat.⁵⁷ Katonai szempontból egyértelműen az Ämari Légi Bázis a legfontosabb létesítmény. Az 1997-ben létrehozott légi bázis 2008 és 2012 között jelentős felújításon esett át, melyek célja a NATO légvédelmi rendszerbe történő integráció volt. Ämari kiemelt szerepet játszik a légvédelem, kiképzés és a logisztika terén. A repülőtér egy háborús konfliktus során kulcsfontosságú lenne a NATO erők és ellátmányok fogadása szempontjából.⁵⁸

Észtország 45 kikötővel rendelkezik, melyek elsősorban a Balti-tenger felé biztosítanak kijutást. Az észti kikötők jégmentesek és egész évben járhatók, továbbá az észti felségvizek is könnyen navigálhatónak számítanak. A legjelentősebb kikötők Tallinn körül helyezkednek el és a Tallinni Kikötő komplexumhoz tartoznak, mely a legnagyobbak számít a Balti-tengeren. A Tallinnhoz tartozó kikötők közül legjelentősebb a Muuga-öbölben található kikötő, mivel 18 méteres merülési mélységgel rendelkezik, és elsődlegesen áruszállításra használják.⁵⁹ A Tallinntól 17 kilométerre keletre elhelyezkedő Muuga kikötőn keresztül zajlik Észtország áruforgalmának nagyjából 40%-a. A második legfontosabb kikötő a Paldiski Déli Kikötő (13 méteres merülési mélység), mely elsősorban az import és export teherforgalmat látja el. A kikötő elsősorban a közúti-vízi kombinált szállítást, az ún. Ro-Ro (roll on – roll off) forgalmat kezeli.⁶⁰

⁵⁵ Baltic Defense: Getting New Rail Links Back on Track <https://cepa.org/article/baltic-defense-getting-new-rail-links-back-on-track/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵⁶ <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/estonia/#transportation> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵⁷ <https://www.flightconnections.com/airports-in-estonia-ee> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵⁸ <https://mil.ee/en/air-force/amari-air-base/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁵⁹ <https://logisticsports.ee/en/maritime-transport/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

⁶⁰ <https://www.ts.ee/en/paldiski-south-harbour/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)

A Tallinn körüli kikötőkön kívül jelentős még a Sillamäe közelében elhelyezkedő kikötőkomplexum, mely a második legmélyebb, 16 méteres merülési mélységgel rendelkezik. A kikötő csupán 25 kilométerre helyezkedik el Narvától és az orosz határtól, ezzel a legkeletibb EU-s létesítmény a Balti-tengeren.⁶¹

⁶¹ <https://www.marineinsight.com/know-more/major-ports-of-estonia/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)

3. TÖRTÉNELMI HÁTTÉR

Az észtekről először Tacitus tesz említést, Kr.u. 98-ban Germania című művében. Tacitus a Sueb-tenger jobb partján élő aestiuss törzsekről ír, akik borostyánkővet gyűjtenek és azzal kereskednek.⁶² Tacitus leírásának érdekessége ugyanakkor, hogy az észti törzseket a mai Lettország területére helyezi.

A mai Észtország területe három régióból áll össze: északon az Észt Hercegség, mely a dán fennhatóság alatt kristályosodott ki, míg Észtország déli része (a mai Valga, Põlva és Võru megye területe) alkotta Észak-Livóniát. A mai Saaremaa Ösel és Hiiumaa Dagö névvel dán majd svéd uralom alatt állt egészen a 18. század elejéig.

Samuel Huntington szerint Észtország a nyugati kereszténységet és az ortodox keleti kultúrát elválasztó vonal mentén helyezkedik el.⁶³ Ebből kifolyólag a terület az évszázadok során mindig is ütközőzónának számított kelet és nyugat között. A civilizációs konfliktust jól példázza az 1242-es Csúd-tavi csata, melyben Alekszander Nyevszkij vezette novgorodi hadak megverték a Német Lovagrend, a Kardtestvérek rendje és dán csapatok alkotta keresztes sereget, ezzel gátat vetve a nyugati expanciónak. A csatában a keleti ortodox és nyugati hatalmak csaptak össze a pogány lakosság lakta terület megszerzésének érdekében.⁶⁴ A terület mindig is vetélkedés tárgyát képezte a regionális és nagyhatalmak között. Stratégiai fontosságát mutatja, hogy többek között a németek és oroszok mellett a svédek és dánok is igyekeztek ellenőrzés alá vonni.

Az idők során a lakosság számára az erdős és mocsaras területek jelentettek menedéket a támadó erőkkel szemben. A 13. században az ország a Német Lovagrend uralma alá került. Észtország északi területe 1206-tól 1346-ig Észt hercegség névvel a dánok fennhatósága alá tartozott. 1248-ban IV. Henrik dán király adományozott városjogot Revalnak, a mai Tallinn elődjének.⁶⁵ A 16. századi orosz terjeszkedés hatására az észti területek is belesodródtek a livóniai háborúba (1558-1583), mely során gerilla csoportok,

⁶² Tacitus: Germania, 45. Európa Könyvkiadó 1980

⁶³ Samuel P. Huntington: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása, 257.

⁶⁴ Tarján M. Tamás: *Alekszander Nyevszkij győzelme a csúd-tavi jégcsatában*. Rubicon. <https://rubicon.hu/kalendarium/1242-aprilis-5-alekszander-nyevszkij-gyozelme-a-csud-tavi-jegcsataban> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)

⁶⁵ Ivar Leimus, Thomas Lyngby, Ain Mäesalu, Per Seesko, Mette Skougaard, University Of Tartu: *Dannebrog 800 The Story Of Denmark And Estonia* <https://estinst.ee/wp-content/uploads/2019/05/Danneborg-Eng-WWW-.pdf> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

úgynevezett Mörtsuks-ok (a mörtsukas szó észtil gyilkost jelent) jöttek létre. 1627-ben az ország svéd befolyás alá került, ennek legfontosabb hatása az észtil nyelvű közoktatás, illetve a Tartui Egyetem létrehozása volt, ezért ez az időszak a „jó svéd évekként” maradt fenn a köztudatban. 1700-ban újabb orosz támadás érte az országot, melynek hatására kiújult a gerillaharc, ugyanakkor az ellenálló csoportok nem tudták hatékonyan felvenni a küzdelmet a túlerővel, ezért 1721-ben a Nystadi béke értelmében az észtil területek az Orosz cársághozuralma alá kerültek.⁶⁶

A 19. század során megerősödött az észtil kulturális és nemzeti öntudat, a többi balti országhoz és Finnországhoz hasonlóan az észtil lakosság elkezdett jogokat követelni. Az Orosz Birodalom első világháborús meggyengülése és 1907-es összeomlása esélyt kínált Észtországnak a függetlenség kikiáltására 1918. február 24-én. Észtországnak azonban meg kellett küzdenie ezért a függetlenségért a német és orosz csapatokkal is. A függetlenségi háborúban kulcsfontosságú szerepet játszottak a gerilla csoportok, a Védelmi Liga, különös tekintettel a Julius Kuperjanov vezette alakulatokra. A függetlenségi háborút végül az 1920-as tartui béke zárta le, melyben Oroszország elismerte Észtország függetlenségét.⁶⁷

A két világháború között Konstantin Päts igyekezett diplomáciai egyességre jutni a szovjetekkel és megőrizni az ország függetlenségét, azonban nem járt sikerrel.⁶⁸ Az 1939-es Molotov-Ribbentrop paktum Észtországot a szovjet befolyási zónába helyezte, melynek hatására a Szovjetunió kezdetben katonai bázisokat hozott létre Észtország területén, majd 1940-ben teljesen megszállta az országot, felszámolva a demokratikus rendszert.⁶⁹ A szovjet megszállást a terror jellemezte, melynek egyik legkiemelkedőbb mozzanata az 1941. július 14-ei Szibériába történő tömeges deportálások voltak.⁷⁰

A megszállás ellen több fegyveres ellenálló csoport is alakult, ezekben a tevékenységekben az illegalitásba vonult Védelmi Liga is aktívan részt vett. A fegyveres gerillaharc a szovjetek kivonulásáig tartott, melyet követően Észtország német megszállás alá került. Észtország feladását követően a szovjetek több, észtekből szervezett partizán csoportot

⁶⁶ Mart Laar: War int he woods

⁶⁷ http://entsyklopeedia.ee/artikkel/eesti_ajaloo_kronoloogia1 (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)

⁶⁸ <https://president.ee/en/republic-of-estonia/heads-of-state/426> (Letöltés 2024. 11. 18.)

⁶⁹ *A Birodalom És Észtország A szovjet-észt szerződések megszületése (1939. szeptember)* fordította: Vandlik Krisztina, Documenta Historica 9., JATE Történész Diákkör, 1993

⁷⁰ [http://entsyklopeedia.ee/artikkel/n%C3%B5ukogude_v%C3%B5imu_esimene_aasta_eestis_\(1940%E2%80%931941\)](http://entsyklopeedia.ee/artikkel/n%C3%B5ukogude_v%C3%B5imu_esimene_aasta_eestis_(1940%E2%80%931941)) (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)

is bevetettek, azonban az észt lakosság és a különböző fegyveres szervek kegyetlenül leszámoltak ezekkel a csoportokkal, függetlenül attól, hogy észtekből álltak.⁷¹ A németek Észtországon keresztül igyekeztek előretörni Leningrád irányába, ám a leningrádi ostrom kudarcát követően kénytelen volt védelmi vonalat kialakítani a szovjet támadással szemben.⁷²

A német hadvezetés Narvát választotta a védelem súlypontjának, mivel a Narva-folyó természetes akadályt képezett a szovjetek előtt. A narvai csata 1944. február 2-án vette kezdetét, ugyanakkor a szovjetek támadása a jól kiépített és erős védelem következtében kifulladásra kényszerült. A szovjet hadsereg egészen júliusig várt az újabb nagyszabású támadással a Bagratyion hadművelet részeként. A szovjeteknek déli irányban sikerült elfoglalnia Vilniust, ezzel lényegében kettévágva a balti területeket. Az Észtország területére Pskov felől betörő és Tartu irányába támadó szovjet csapatok átkarolással fenyegették a narvai védelmet, amely megkezdte a visszavonulást a Sinimäed magaslatoknál kialakított Tannenberg vonal felé. A szovjeteknek július 26-án sikerült megszerezni Narvát, ám a Tannenberg vonalon heves ellenállásba ütköztek. A Sinimäed magaslatoknál folyó heves harcok hatására a szovjet támadás augusztus 10-re kimerült.⁷³

Az 1944 szeptemberében meginduló rigai offenzíva hatására a német csapatok engedélyt kaptak Észtország kiürítésére. A német visszavonulásra válaszul a szovjetek megindították a Tallinn offenzívát és szeptember 22-én elfoglalták a fővárost.⁷⁴ Észtország 1944-től újból szovjet befolyás alá került, ezzel egyidejűleg megkezdődtek a szovjetellenes ellenállási tevékenységek a Baltikumban. Az „erdei testvéreként” (Metsavennad) ismert csoportok kezdetben komoly majd az utánpótláshiány következtében fokozatosan gyengülő ellenállást tanúsítottak a szovjet megszállással szemben, ugyanakkor jelentős veszteségeket okoztak a szovjet erőknek. Az erdei testvéreket a helyi lakosság is támogatta, így ellenálló tevékenységüket egészen az 1950-es évekig folytatták szervezett formában, elsősorban Lettország területén.⁷⁵

A szervezett, nagy létszámú ellenálló csoportok felszámolását követően is megmaradt az erdőkben működő ellenállás, de ez az 1950-es éveket követően már csak elszórt, néhány főt számláló csoportokra korlátozódott. Az utolsó élve elfogott erdei testvéreket 1967-ben

⁷¹ Laar: 16-18.

⁷² Baxter: Introduction: From Victory to Retreat

⁷³ Ian Baxter: *The Soviet Baltic Offensive, 1944-45 German Defense Of Estonia, Latvia, And Lithuania* Casemate Publishers 2022

⁷⁴ Baxter: The Soviet Baltic Offensive

⁷⁵ Laar: Chapter 2 The Soviets Return

tartóztatták le.⁷⁶ Az utolsó észt erdei testvérnek tartott August Sabbe 1978. szeptember 28-án vesztette életét, amikor a szovjet belügyi szervek megpróbálták elfogni.⁷⁷

⁷⁶ <http://metsavennad.esm.ee/metsavennad.html> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)

⁷⁷ <https://www.postimees.ee/6412966/leiti-metsavend-august-sabbe-viimane-punker> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)

4. ÉSZTORSZÁG VÉDELMI STRATÉGIÁJA

Az Észt Parlament 2023-ban fogadta el az új nemzetvédelmi stratégiát, mely elsősorban az Ukrajna elleni orosz támadás jelentette biztonsági fenyegetésre reagálva jött létre. A dokumentum elfogadását követően az akkori miniszterelnök, Kaja Kallas így nyilatkozott: „A frissített észt Nemzetbiztonsági koncepció megtestesíti, amit a politikusok és biztonsági szakértők mindig is mondtak – az elsődleges fenyegetést Oroszország jelenti.”⁷⁸

A fenti kijelentés is jól tükrözi az észt kormányzat és az észt közvélemény hozzáállását a biztonsági kihívásokhoz. A 2023-ban elfogadott Nemzetbiztonsági koncepció az ötödik ilyen dokumentum, mely az eredetileg 2017-ben elfogadott terven alapul.⁷⁹

A stratégiai dokumentum szerint a nemzetbiztonság alapját a társadalom minden egyes tagján múlik. A társadalom minden szektora – katonai, civil, közösségi, magán – szerepet játszik az ország biztonságában és védelmében. Az ország védelmére minden katonai és polgári erőforrás felhasználható, beleértve az állami, magán és szolgáltató szektort. A nemzetbiztonsági stratégia kiemeli a társadalmi összefogás és egyetértés, illetve az önkéntes szerepvállalás fontosságát.⁸⁰

A dokumentum leszögezi, hogy Észtország biztonságának garantálásában megkérdőjelezhetetlen helyet foglal el az ország NATO és EU tagsága, és a szövetséges országokkal való szoros együttműködés. Észtország a saját és szövetségei biztonságát elválaszthatatlanként kezeli.⁸¹

A biztonsági környezetre vonatkozóan az Orosz Föderációt azonosítják, mint a legfőbb biztonsági fenyegetést, mivel célja az európai biztonsági és hatalmi rendszer megváltoztatása, saját hatalmi és befolyási övezetének kiterjesztése. Az orosz politikai befolyás növekedése Fehéroroszországban, illetve a Balkánon további fenyegetést képez. A fenyegetések között Kína is megjelenik, mint biztonsági kockázat.

A konvencionális katonai fenyegetés mellett az oroszok által alkalmazott hibrid fenyegetések, mint az információs hadviselés, kibertámadások, energetikai függőség és a

⁷⁸ <https://www.valitsus.ee/en/news/government-updated-national-security-concept-estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)

⁷⁹ National Security Concept of Estonia: 2. Principles of Estonian security policy

⁸⁰ Uo.

⁸¹ Uo.

mesterséges módon generált migráció is fenyegetésként jelenik meg. Az Oroszország által alkalmazott dezinformáció is biztonsági fenyegetés, mivel célja a társadalom megosztása és az ellentétek szítása. Mindezeken túl a migráció, a klímaváltozás, élelmiszerbiztonság, járványok, terrorizmus, energiabiztonság és gazdasági kockázatok is megjelennek.⁸²

A biztonsági fenyegetésre az észti biztonságpolitika a következő területekre fókuszál: társadalmi egység és állami reziliencia, gazdasági biztonság és kritikus szolgáltatások, belbiztonság és közrend, katonai védelem, nemzetközi együttműködés. A teljes nemzet ellenálló képességének növelése érdekében nem csupán a katonai, de a nem-katonai nemzetvédelmi képességek fejlesztésére is szükség van.⁸³

A társadalmi egység érdekében Észtország igyekszik minden állampolgárának egyenlő jogokat és lehetőségeket biztosítani, illetve igyekszik kezelni a megosztó kérdéseket. A dezinformáció elleni harc kulcselemként megjelenik a stratégiai kommunikáció szerepe. A társadalmi reziliencia erősítése érdekében jelentős szerepet kap a gyermekvédelem, szociális és egészségügyi ellátórendszer fejlesztése és felkészítése válsághelyzetekre. Az ország stabilitásához elengedhetetlen az állammal szembeni bizalom, ennek érdekében fontos az átláthatóság.⁸⁴

A gazdasági biztonság eléréséhez elengedhetetlen a nemzetközi kereskedelem, stabil állami pénzügyi rendszer és biztonságos ellátási lánc. Észtország célja, hogy elkerülje a gazdaságon keresztül való politikai befolyásolást, ezért a többi balti állammal teljes energiafüggetlenséget akar elérni az orosz és belorusz hálózattól. Az állam célja, hogy olyan stratégiai tartalékokat hozzon létre, melyek biztosítják a kritikus szolgáltatásokat egy válsághelyzetben is. Az ellátásbiztonság érdekében a közszolgálati- és magánszektor között együttműködést támogató hálózatot fejleszt. A biztonsághoz elengedhetetlen a kibervédelem, mivel ez a gazdasági fejlődésben is jelentős szerepet tölt be.⁸⁵

⁸² National Security Concept of Estonia: 3. Security environment

⁸³ National Security Concept of Estonia: 4. Areas of activity in Estonia's security policy

⁸⁴ National Security Concept of Estonia: 4.1. Social cohesion and resilience of the state

⁸⁵ National Security Concept of Estonia: 4.2. Economic security and critical services

5. AZ ÉSZT HADSEREG FELÉPÍTÉSE

Az Észt Védelmi Erők (Eesti Kaitsevägi - Estonian Defence Forces) tartalékos rendszeren alapul. Az észt fegyveres erők összetételét a hivatásos és tartalékos állomány alkotja. Az EDF több mint 43000 fős összlétszámmal rendelkezik, amelyből állandó készenlétben áll 4200 fő. Az állandó készenlétben lévő létszám a hadsereg hivatásos állományából és a Védelmi Liga⁸⁶ (Kaitseliit – Defense League) önkéntes állományából tevődik össze. A további 38800 fős létszámot a tartalékos erők és a Védelmi Liga katonai szolgálatot vállalt tagjai teszik ki. A tartalékban lévő állományt olyan személyek alkotják, akik a kötelező sorkatonai szolgálatukat az elmúlt tíz éven belül teljesítették. Ezek a tartalékosok mozgósítás esetén előre meghatározott pontokon gyülekeznek (ennek gyakorlására Észtország több nagyszabású gyakorlatot is tartott az utóbbi években, a legnagyobb szabású gyakorlat során 10.000 ilyen tartalékos mozgósítását és bevetését gyakorolták be).⁸⁷

A RAND által 2016-ban kiadott elemzés arra a következtetésre jutott, hogy egy esetleges baltikumi orosz támadás esetén az orosz csapatok 60 órán belül elérnék Rigát és Tallinnt. A következtetést több, különálló szimulációra alapozták, melyeket az akkori balti haderők és az ott állomásozó NATO erőkre alapoztak. Az elemzés megállapítása szerint sem a három balti állam akkori fegyveres ereje sem az akkoriban ott állomásozó NATO erők nem lennének képesek hosszútávon ellenállni az orosz haderőnek.⁸⁸

A műveleti struktúra megerősítésére egy további 4000 főt számláló tartalék került megalakításra. Ez a kiegészítő tartalék erő olyan tartalékosokból áll, akiknek az alakulatuknál kapott beosztását újabb kiképzéssel rendelkező személy vette át.⁸⁹

Mivel Észtországban kötelező a sorkatonai szolgálat, minden fizikailag és mentálisan alkalmas férfi számára,⁹⁰ ezért a haderő további 40.000 tartalékokkal rendelkezik, akik már elvégezték a katonai kiképzést, de nem rendelkeznek állandó, harcoló beosztással.⁹¹

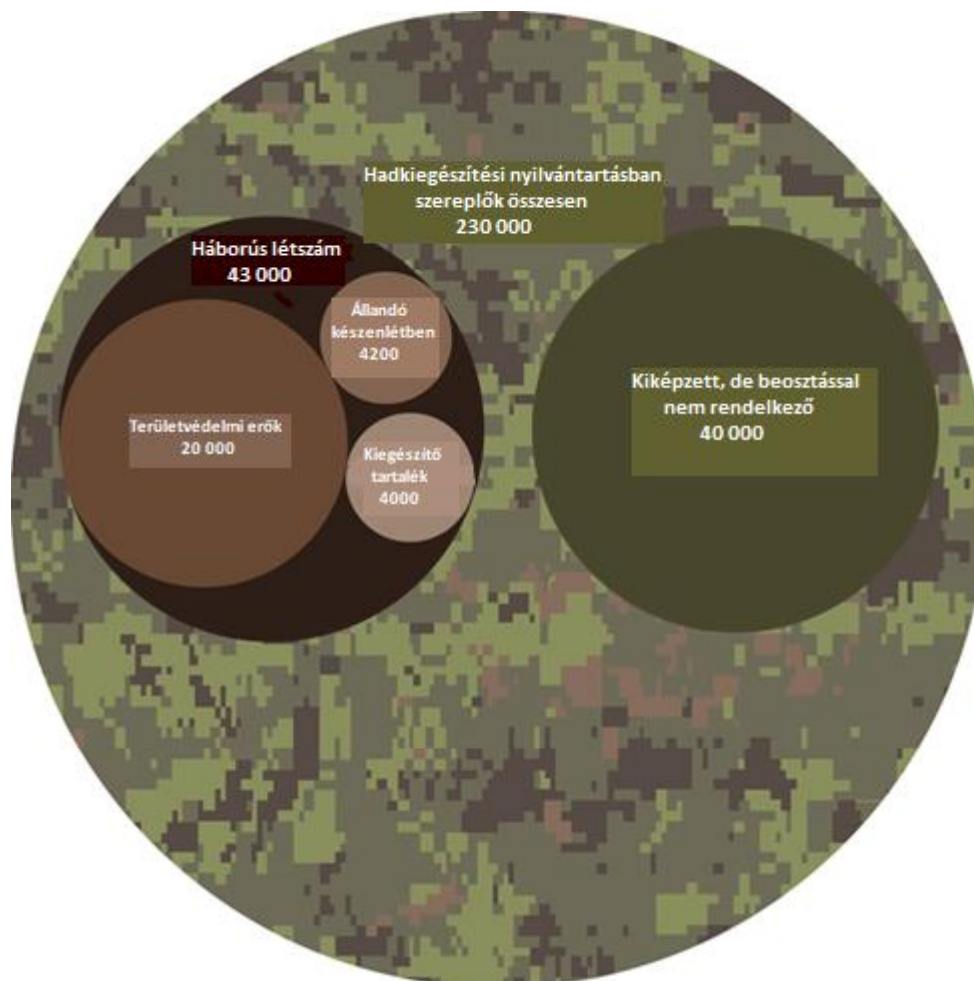
⁸⁶ Bővebben a „A VÉDELMI LIGA SZEREPE A TERÜLETVÉDELEMBEN” fejezetben

⁸⁷ *10,000 reservists hone their skills during Estonia's biggest military training.* (2023, October 12). Nato Multinational Corps Northeast. <https://mncne.nato.int/newsroom/news/2023/10-000-reservists-hone-their-skills-during-estonias-biggest-military-training-> (Letöltés időpontja: 2024. 10. 25.)

⁸⁸ https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1253.html (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)

⁸⁹ Észt Védelmi Erők hivatalos oldala, <https://mil.ee/en/defence-forces/> (Letöltés időpontja: 2024. 10. 25.)

Észtország háborús helyzet esetén lakosságának nagyjából 20%-át lenne képes behívni katonai szolgálatra, ami nagyjából 230.000 személyt érintene, akik a hadkiegészítési nyilvántartó rendszerben szerepelnek.⁹²



▲ Az Észt Védelmi Erők összetétele, észt forrás alapján a szerző (forrás: <https://mil.ee/kaitsevagi/uldinfo/> letöltve: 2024.10.25.)

Az észt haderő három fő haderőnemből áll, ezek a szárazföldi erők, a légierő és a haditengerészet. Az Észt Védelmi Erők főparancsnokának közvetlen alárendeltségébe a három haderőnemen kívül a Különleges Műveleti Erők, a Katonai Hírszerző Központ, a Kiber

⁹⁰ Forrás: Észt Védelmi Erőforrások Hivatala, <https://kra.ee/en/conscript-service/> (Letöltés időpontja: 2024. 10. 25.)

⁹¹ Észt Védelmi Erők hivatalos oldala, <https://mil.ee/en/defence-forces/> (Letöltés időpontja: 2024.10.25.)

⁹² Észt Védelmi Erők hivatalos oldala, <https://mil.ee/en/defence-forces/> (Letöltés időpontja: 2024.10.25.)

Parancsnokság, a Katonai Rendészet és a Támogató Parancsnokság ezen kívül közvetetten a Védelmi Körzetek tartoznak.

Az alábbiakban bemutatom az Észt Védelmi Erők főbb fegyvernemeit, felépítésüket, képességeiket, továbbá azokat a meghatározó beszerzéseket, melyekre elmúlt években került sor, vagy jelenleg is folyamatban vannak. Céлом a teljesség igénye nélkül szemléltetni, hogy Észtország a jelenlegi biztonsági környezetben mely képességekre helyez hangsúlyt és miért.

A. Szárazföldi erők:

A szárazföldi erők (Maavägi) alkotják az EDF legnagyobb ágát. A szárazföldi erők kulcsszerepet játszanak Észtország védelmében és az egységek külföldi műveletekre való felkészítésében. A védelmi erők főparancsnokságának közvetlen alárendeltségébe tartoznak, a szárazföldi erőknek nincs külön parancsnoka. A szárazföldi erők gyorsreagálású és általános harcoló alakulatokból állnak, melyek a területi alapú támogató rendszerre épülnek.⁹³ Az észt szárazföldi erők öt fegyvernemre tagolódnak. Az észt hadseregben a lövész, műszaki, tüzér, harckiszolgáló támogató és légvédelmi fegyvernemek jelennek meg. A szárazföldi erők egy hadtestet alkotnak, amely alárendeltségébe észt és szövetséges egységek is tartoznak.⁹⁴

Észtország elsősorban könnyűlövész alakulatokkal rendelkezik, melyek célja az ellenséges támadás minél tovább való feltartóztatása és az időnyerés. A könnyűlövész alakulatok elsődleges ereje a gyorsaságban rejlik, ebből kifolyólag a képességeiket is ennek szellemében alakították ki.

Külön érdekesség, hogy Észtország nem rendelkezik harckocsikkal, ennek oka egyrészt a korlátozott költségvetés, másrészt a korlátozott manőverezhetőség. Mivel Észtország korlátozott anyagi lehetőségekkel rendelkezik, ezért az az általános vélemény, hogy a harckocsik ár-érték arányban nem lennének kifizetődők, illetve csak abban az esetben lehetnének beszerezhetők és hosszú távon fenntarthatók, ha a védelmi költségvetést a GDP 3%-ára emelnék.⁹⁵

⁹³ A tartalékosokat területi alapon osztják be az alakulatokhoz, ezt az állam központilag koordinálja.

⁹⁴ Az Észt Védelmi Erők észt nyelvű oldala alapján, <https://mil.ee/uksused/maavagi/> (Letöltés időpontja: 2024. 10. 25.)

⁹⁵ ERR, Lauri, V., & ERR News | ERR. (2023, January 23). *RKIK: Estonian tank purchase would need 3 percent of GDP defense spend*. ERR. <https://news.err.ee/1608859637/rkik-estonian-tank-purchase-would-need-3-percent-of-gdp-defense-spend> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

Az észti szárazföldi erők a páncélos technika helyett elsősorban a páncéltörő képességekre helyezi a hangsúlyt. A hivatásos haderő elsősorban védelmi harcra rendezkedett be, mivel képességei nem is biztosítanák támadó harc megvívását (ez nem is szerepel céljai között). A jelenlegi haderő fejlesztési programjukban azonban jelentős szerep jut a tüzérségnek, a tervek szerint a 2. lövészdandár alárendeltségében egy újabb tüzérosztály kerülne létrehozásra. Ezen túlmenően önjáró lövegek beszerzésére is sor kerül, ez jelenleg legalább 12 darab dél-koreai K9 Thunder önjáró löveget⁹⁶ és 12 darab francia Caesar önjáró löveget⁹⁷ kívánnak beszerezni.

A szárazföldi erőket az Észti Hadtestben összpontosítják, mely két lövészdandárral (1. és 2. Lövészdandár) rendelkezik, ugyanakkor ezek közül csak az 1. teljesen feltöltött, a 2. dandár állományát ugyanis a tartalékban lévő állomány alkotja.

Az 1. Lövészdandár fő feladata a Narva-Tallinn útvonal (valószínűsített fő csapás irány) biztosítása, a térképen is jól látható, hogy az 1. dandár erőit két lépcsőben helyezték el Narva irányában. Az első lépcsőbe tartozó alakulatok (Kalevi és Viru lövészzászlóaljak, Páncéltörő század) Jõhviben állomásoznak. Míg a második lépcsőt képező harcoló alakulatok, köztük a CFV 90-es gyalogsági harcjárművekkel felszerelt Scout zászlóalj, mely az elsődleges észti manőver egység Tapán helyezkedik el.⁹⁸ Itt található továbbá harctámogató alegységek a NATO észtországi harccsoportjával együtt. Tapa nagyjából félúton Tallinn és Narva között található, az ide települt alakulatok átcsoportosításában jelentős szerepet játszik a vasút, mivel Tapánál ágazik el a Tallinn felől érkező vonal Tartu és Narva irányába. Az alakulatok és a szükséges harcanyagok így szükség esetén bármely irányba mozgathatóak.

A 2. Lövészdandár elsődleges feladata Dél-Észtország védelme, ezért állomáshelye Võru, ahonnan dél-keleti irányban tud védelmi állásokat foglalni egy esetleges orosz támadás esetén. A 2. Lövészdandár kiemelt feladata továbbá Tartu (Észtország második legnagyobb városa) védelme, illetve Lettország felé a szárazföldi összeköttetés fenntartása.

A harckiszolgáló, illetve híradás-és vezetéstámogató alegységek, a különleges műveleti erőkkel Tallinn köré települtek, ezáltal jól látható, hogy Észtország elsődlegesen a Tallinn-Narva tengely mentén, illetve közvetlenül a főváros körül csoportosítja hivatásos katonai erejének zömét.

⁹⁶ <https://www.kaitseministeerium.ee/riigikaitse2026/eng/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

⁹⁷ <https://defence-industry.eu/artillery-estonia-to-receive-first-caesar-self-propelled-howitzers-this-year/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

⁹⁸ <https://mil.ee/uksused/maavagi/diviis/1-jalavaebrigaad/scoutspataljon/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

B. Haditengerészet:

Az Észt Haditengerészet (Eesti Merevägi- Estonian Navy) elsődleges feladata Észtország védelme a tengeren, ezt elsősorban a folyamatos helyzetismeret fenntartásán keresztül igyekeznek elérni. A katonai feladatok mellett érdekesség, hogy az olajszennyezések felszámolása is a haditengerészet feladatkörébe tartozik. A Haditengerészet kutató-mentő feladatokat is ellát az Észt felségvizeken.⁹⁹

A Haditengerészet elsődleges bázisa az észak-tallinni Miinisadam (Aknakikötő), amely képes fogadni NATO és más szövetséges országok hadihajóit és biztosítani azok kiszolgálását. A Haditengerészet alárendeltségébe tartozik az Aknaharc osztály (Miinisõja divisjon- Mine Warfare Squadron), a Partvédelmi-osztály (Rannikukaitse divisjon- Coastal Defense Squadron), Harciszolgáló-osztály (Lahinguteeninduse divisjon- Combat Service Support Squadron) Járórhajó-osztály (Patrull-laevade divisjon- Patrol Boat Squadron), illetve a Haditengerészeti Iskola (Merevæekool- Naval Training Establishment).¹⁰⁰

Az Aknaharc-osztály feladata a tengeren folytatott aknatelepítési-és mentesítési harcfelelakatok ellátása, az észt kikötők nyitva tartása a saját és szövetséges tengeri erők számára, illetve az ellenség mozgásszabadságának korlátozása a tengeri útvonalak aknásításán keresztül. Az Aknaharc-osztály három Sandown-osztályú aknaszedő hajóval, továbbá egy Lindormen osztályú segédhajóval rendelkezik, ezt egészítik ki a hajókon szolgáló bûvárcsoportok.¹⁰¹

A Partvédelmi-osztály feladata az ellenséges vízfelszíni célok elleni harctevékenység, a kikötők és szárazföldi kritikus infrastruktúra és objektumok védelme, a tengeri és part menti területek folyamatos figyelése. A Partvédelmi-osztályt a rakétaüteg, biztosító (force protection) csoportok (ezeket elsősorban a sorkatonai és a tartalékos állomány alkotja), megfigyelő csoport és járórhajók alkotják.¹⁰²

A Haditengerészet 2021-ben mobil radarrendszereket vásárolt az Amerikai Egyesült Államoktól. Ezek az eszközök a Partvédelmi Osztály megfigyelő csoportjánál kerültek

⁹⁹ Az Észt Védelmi Erők észt nyelvű oldala alapján, <https://mil.ee/uksused/merevagi/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹⁰⁰ Uo.

¹⁰¹ Az Észt Védelmi Erők észt nyelvű oldala alapján, <https://mil.ee/uksused/merevagi/miinisõja-divisjon/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹⁰² Az Észt Védelmi Erők észt nyelvű oldala alapján, <https://mil.ee/uksused/merevagi/rannikukaitse-divisjon/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

rendszeresítésre, és „több, mint 40 kilométeres látótávolsággal rendelkeznek, továbbá hőkamerával és nagy látószögű kamerarendszerrel is fel vannak szerelve.”¹⁰³

Észtország 2021-ben határozott szárazföldi indítású hajó elleni rakétarendszerek beszerzéséről. Ennek következtében ötödik generációs Blue Spear hajó elleni rakétarendszerek kerültek beszerzésre, melyek gépjármű alvázra telepítve kerültek rendszeresítésre a Haditengerészetnél, a műveleti kapacitást ez év februárjára érték el.¹⁰⁴

Összességében elmondható, hogy az Észt Haditengerészet fejlesztési irányát és beszerzéseit tekintve is megfelel elsődleges feladatának, az ellenséges erők észt vizeken és part menti területeken végrehajtott műveleteinek akadályozása (anti-access/area denial - A2/AD) és a szövetséges erők tengeri úton való beérkezésének és a logisztikai utánpótlási útvonalak biztosítása.

Mivel Észtország a három balti állam közül a legészakibb, ezért szárazföldi úton ide a legnehezebb a szövetséges csapatok, illetve a harcanyagok szárazföldi eljuttatása. Tengeri irányból ugyanakkor könnyebben megvalósítható az ország logisztikai ellátása. Az észt védelmi stratégia kulcseleme a NATO szövetségesek támogatása egy esetleges fegyveres konfliktus esetén, ehhez azonban elengedhetetlen a mozgási útvonalak nyitva tartása. A Balti-tenger tekintetében Finnország és Svédország NATO csatlakozása jelentősen javítja a biztonsági helyzetet.¹⁰⁵

C. Légierő:

Az Észt Légierő (Õhuvägi- Air Force) fő feladata a légtér ellenőrzés és a szövetséges erők beérkezésének biztosítása és támogatása. A légierő látja el a légtér ellenőrzését és figyelését, illetve a stratégiai fontosságú objektumok légvédelmét. A légierő alárendeltségébe tartoznak a Légierő Parancsnoksága (Tallinn központtal, a Védelmi Erők Főparancsnokságának alárendeltségében működik), az Ämari Légi Bázis, a Légvédelmi Osztály, Légtérfigyelő Osztály és a Védelmi Repülésfelügyeleti Szolgálat.¹⁰⁶

¹⁰³ A Haditegerészeti megfigyelőcsoport parancsnokának, Janno-Joosep Naaber hadnagy elmondása alapján <https://mil.ee/uudised/merevaelased-seiravad-siilil-uute-mobiilsete-radaritega/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹⁰⁴ Häggblom, R. (2024, February 12). *Estonia's blue spear AShM system achieves IOC*. Naval News. <https://www.navalnews.com/naval-news/2024/02/estonias-blue-spear-ashm-system-achieves-ioc/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹⁰⁵ <https://lmc.icds.ee/finland-and-sweden-in-nato-completing-the-mare-nostrum/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

¹⁰⁶ <https://mil.ee/en/air-force/>

Észtország elsődleges és legfontosabb katonai repülőtere az Ämari légi bázis. A légi bázis háború esetén kulcsfontosságú a szövetséges erők fogadása szempontjából, mivel képes a különböző nehéz szállító eszközök fogadására. A NATO balti légtérellenőrző misszójának egyik csoportja, továbbá a légierő logisztikai támogató csoportja és kiképzési központja is Ämariban települ.¹⁰⁷

Ämari kulcsfontosságú Észtország szempontjából, mivel ezen keresztül képes fogadni elsősorban a NATO erőket. Ezen kívül kulcsszerepet játszik a légtérvédelemben, mivel a NATO Air Policing mission állományaiba tartozó vadászgépek egy része is innen száll fel.¹⁰⁸

A Légvédelmi Osztály 2023 július 1-vel került megalakításra, egy vezetési törzsből és két légvédelmi-rakétaütegből épül fel. A Légvédelmi Osztályt a 2023-ban megrendelt IRIS-T SLM típusú közepes hatótávolságú légvédelmi rakétarendszerekkel tervezik felszerelni.¹⁰⁹

2024.szeptember 11-én Hanno Pevkur észt és Inara Murniece lett védelmi miniszter közös szerződést írtak alá az IRIS-T légvédelmi rendszerekkel kapcsolatban. Az egyezmény értelmében megvalósuló légvédelmi beruházások minden korábbit felülmúlnak és jelentősen növelnék a két állam középhatótávú légvédelmi képességeit.¹¹⁰

A Légtérfigyelő Osztály feladata az észt légtér folyamatos figyelése és az információk továbbítása a NATO Integrált Lég- és Rakétavédelmi Rendszerébe (NATINAMDS- NATO Integrated Air and Missile Defence System).¹¹¹ Az Észt Légierő részére megrendelésre került két Thales GM400 Alpha típusú radarrendszer 2023 júliusában.¹¹² A Légtérfigyelő Osztály alárendeltségében három csoport működik: a Műszaki és Technikai Csoport kezeli az Észtország területén működő öt állandó radarállomást. Az innen beérkező információk az Ämari Vezetési és Jelentési Központba érkeznek be, ahol megtörténik a légvédelmi képalkotás, illetve a légvédelmi rendszerek vezetése és irányítása. A

¹⁰⁷ <https://mil.ee/uksused/ohuvagi/lennubaas/>

¹⁰⁸ <https://ac.nato.int/missions/air-policing/baltics> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

¹⁰⁹ ERR, E. |. (2023, September 11). *Estonia inks contract to buy IRIS-T medium-range air defense systems*. ERR. <https://news.err.ee/1609096988/estonia-inks-contract-to-buy-iris-t-medium-range-air-defense-systems> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹¹⁰ <https://www.mod.gov.lv/en/news/latvia-and-estonia-take-step-closer-historically-largest-investment-their-air-defence-signing> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)

¹¹¹ <https://mil.ee/en/air-force/air-surveillance-wing/>

¹¹² *Thales reinforces support to Estonia for airspace sovereignty*. (2023.). Thales Group. https://www.thalesgroup.com/en/worldwide/defence/press_release/thales-reinforces-support-estonia-airspace-sovereignty (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

harmadik csoport a Litvániában helyezkedik el, ez az Egyesített Vezetési és Jelentési Központban működő Észk Különítmény.¹¹³

D. Kibervédelmi Parancsnokság:

A Kibervédelmi Parancsnokság (Kübertäejuhatatus- Cyber Command) 2018-ban került létrehozásra.¹¹⁴ A Kibervédelmi Parancsnokság feladata a kibertérben történő műveletek végrehajtása, a stratégiai kommunikáció, a Védelmi Minisztérium alá tartozó infokommunikáció biztosítása és védelme, kutatás-fejlesztés, kibervédelmi specialisták kiképzése.¹¹⁵

Érdekesség, hogy a Kibervédelmi Parancsnokság nem csak megnyitotta, de folyamatosan szorgalmazza a sorkatonai szolgálatot vállalók számára a kiber szakterületen való szolgálatteljesítést, illetve a kötelező szolgálati időn túl a tartalékos rendszerben való továbbszolgálatot. A cél ezzel, hogy az IT szakterületen dolgozó szakembereket, még ha civil pályán is vállalnak munkát, akkor is minél jobban bevonják az ország védelmébe és a lehető legtöbb szaktudást összpontosítsák.¹¹⁶

Az észtek kibervédelem terén végzett jelentős erőfeszítéseit jól mutatja, hogy a NATO Kibervédelmi Kiválósági Központ (NATO CCDCOE- NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence) is Tallinn központtal működik.¹¹⁷

¹¹³ <https://mil.ee/en/air-force/air-surveillance-wing/>

¹¹⁴ <https://ria.ee/en/news/cyber-security-estonia-2020>

¹¹⁵ <https://mil.ee/en/landforces/cyber-command/>

¹¹⁶ <https://mil.ee/uksused/kubervaejuhatatus/ajateenistus-kubervaejuhatuses/>

¹¹⁷ <https://ccdcoe.org/about-us/>

6. AZ ÉSZT VÉDELMI LIGA

„A nagy seregek parancsnoka vereséget szenvedhet. A hittel bíró egyszerű földműves legyőzhetetlen.” Konfuciusz

1. Általános információk, struktúra:

Az Észt Védelmi Liga (Eesti Kaitseliit- Estonian Defence League) az Észt Védelmi Minisztérium kormányzati területén működő önkéntes honvédelmi szervezet, amely katonai elvek szerint szerveződik, fegyverekkel rendelkezik és katonai jellegű gyakorlatokat hajt végre. A Védelmi Liga célja, hogy a szabad akaratra és az önkéntességre támaszkodva fokozza a nemzet felkészültségét Észtország függetlenségének és alkotmányos rendjének megvédésére.¹¹⁸

A Védelmi Liga az 1918. november 11-én önvédelmi szervezatként létrehozott Védelmi Liga jogutódja. A Védelmi Liga közjogi személy, amelynek jogállásáról az Észt Védelmi Ligáról szóló törvény¹¹⁹ és az annak alapján kiadott jogszabályok rendelkeznek.¹²⁰

Az Észt Védelmi Ligának nagyjából 18.000 tagja van. A Női Önkéntes Védelmi Szervezet (Naiskodukaitse- Women`s Voluntary Defence Organization), a Fiatal Sasok (Noored Kotkad- Young Eagles¹²¹) és a Honleányok (Kodutütred- Home Daughters¹²²) társszervezeteivel együtt a Védelmi Ligának (továbbiakban: VL) több mint 29 000 önkéntes tagja van.¹²³

¹¹⁸ A Védelmi Liga hivatalos weboldala alapján. <https://www.kaitseliit.ee/en/edl> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹¹⁹ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/519082024002/consolide> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)

¹²⁰ A Védelmi Liga hivatalos weboldala alapján. <https://www.kaitseliit.ee/en/edl> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹²¹ A cserkészekhez hasonló, önkéntes ifjúsági szervezet, célja a 7-18 év közti fiúk hazafias nevelésének biztosítása különböző szabadidős tevékenységeken (pl.: táborok, versenyek, képzések) keresztül. forrás: <https://nooredkotkad.ee/meist/tutvustus/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹²² A Fiatal Sasok lányoknak szóló „társszerve”, feladatköre és céljai megegyeznek a Fiatal Sasokéval. forrás: <https://kodututred.ee/meist/tutvustus/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹²³ A Védelmi Liga hivatalos weboldala alapján. <https://www.kaitseliit.ee/en/edl> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

A VL harcoló erőinek alapegysége a malev, amelyet megyénként (15 megye - 15 malev+1 kibervédelmi egység) állítanak ki. A malev hagyományos módon nem definiálható katonai egység, mivel történelmileg mindig az adott terület (megye) által kiállított harcképes személyek létszáma határozta meg a méreteit. A malev hazai történeti viszonylatban leginkább a bandériumhoz hasonlítható, mivel a területek saját költségükön állították ki és saját zászló alatt harcoltak. Napjainkban a malevok nagyjából ezred nagyságú egységeknek felelnek meg, de továbbra is megyei szinten szerveződnek (kivétel a VL kibervédelmi egysége), ezért létszámuk is az adott terület önkénteseinek létszámától függ. A malev az angol fordításban district-ként jelenik meg, míg magyar megfelelője nem ismert. Mivel méretüket tekintve a malevok zászlóaljnál nagyobbak, de hadtestnél kisebbek ezért nagyjából dandárnak feleltethetők meg méretük alapján. A malevok saját parancsnokkal és vezetési törzsszel rendelkeznek.¹²⁴

A malevok elsősorban koordinációs és irányítási feladatot látnak el, mivel nem hagyományos zászlóaljkat, vagy századokat irányítanak. A malevok alárendeltségébe általában egy könnyűlövész századnak megfelelő alegység és több kisebb, területi alapon szerveződött alegység (kb. szakasz, de akár raj méretű erők) tartoznak, melyek a VL adott területen élő tagjaiból alakultak és a lakóhelyük lényegében megegyezik a háború esetére meghatározott műveleti területükkel.¹²⁵

A VL alegységei eredetileg nagyobb autonómiát élveztek és feladatuk is elsődlegesen saját „lakókörzetük” védelmére korlátozódott. 2021-től azonban megindult egy integrációs folyamat, melynek elsődleges célja, hogy a VL erői és a VE között szorosabb együttműködés jöjjön létre. A változtatások értelmében a VL harcoló erőit háborús helyzet esetén a Területvédelem (Maakaitse) kötelékébe helyezik, ami a Védelmi Erők alárendeltségébe tartozik.

A megyénként szerveződő malevokat, 2021-től a vezetés megkönnyítésének érdekében négy területvédelmi körzetbe (maakaitseringkond) osztották be. A területvédelmi körzetek az egész országot lefedik: Keleti területvédelmi körzet, Északi területvédelmi körzet, Déli területvédelmi körzet, és Északkeleti területvédelmi körzet. A területvédelmi körzetek az

¹²⁴ <https://sakala.kaitseliit.ee/et/sundmused> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 10.)

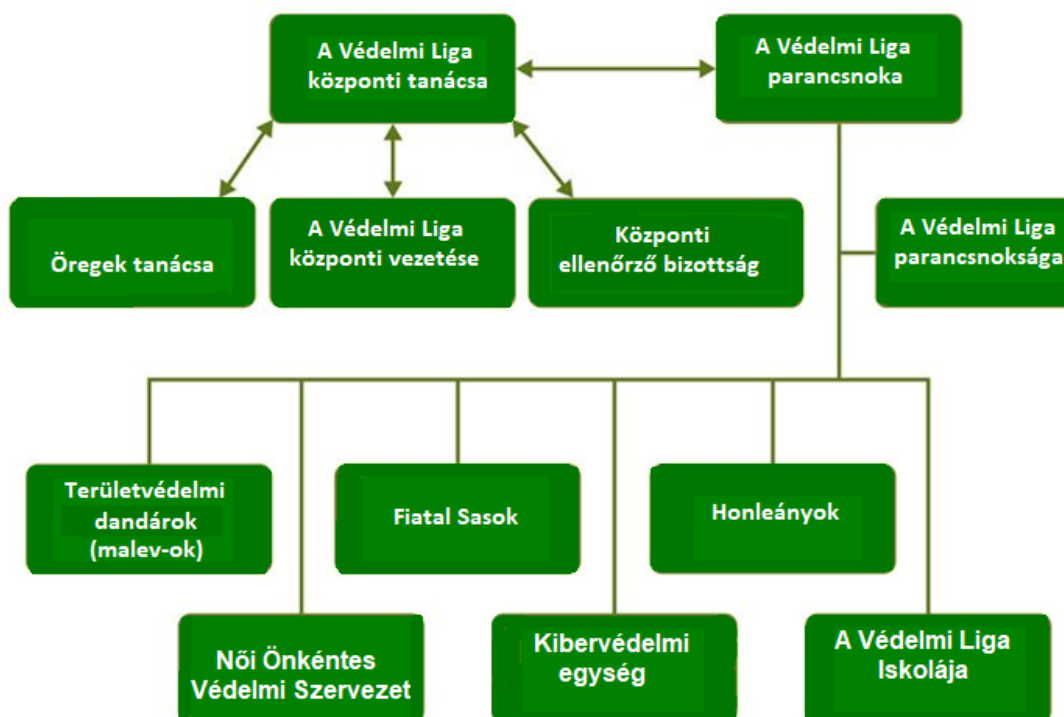
¹²⁵ Riho Ühtegi: *Territoriaalkaitse Võitlusdoktriin*. Kaitse Kodu! 5/2021. (Letöltés időpontja: 2024. 11. 10.)

Észt Védelmi Erők (VE) alárendeltségébe tartoznak és zászlóaljnak (pataljon) feleltethetők meg.¹²⁶

A malevok állománya azonban nem köteles zászlóalj kötelékként harcolni, hanem inkább század (kompanii) nagyságú alegységekben, de leggyakrabban szakasz (rühm), illetve raj (jagu) szinten. Egyedül az Északi területvédelmi körzet esetében figyelhető meg eltérés, mivel az itt található erők egy harccsoportot (lahingugrupp) alkotnak, amely összevont zászlóaljként látja el harcfeladatait.¹²⁷

A Területvédelem alárendeltségében szükség esetén rövidtávú, vagy akár hosszú távú céllal is ún. célcsoportok (sihtüksus) hozhatók létre meghatározott feladatokra, vagy célokra.

A VL vezetője a Parancsnok. A VL kettős irányítási modellel rendelkezik, az adminisztratív irányításban önkéntesekből álló kollegiális testületek vesznek részt. A kollegiális testület tanácsadói joggal rendelkezik a katonai parancsnoksággal, a kiképzéssel, a



▲ A Védelmi Liga szerkezeti ábrája, fordította a szerző.

¹²⁶ Vainult, Lea: *Maakaitseringkonnad – Mida sa neist teadma peaksid*, Kaitse Kodu!, 1/2019. https://issuu.com/kaitse_kodu/docs/kaitse_kodu_01_2019_veeb/18 (Letöltés időpontja: 2024. 11. 10.)

¹²⁷ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.2 – *Kaitseliit territoriaalkaitses*. <https://www.opiq.ee/kit/455/chapter/24803> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 10.)

harckészültséggel és más katonai témákkal kapcsolatban.¹²⁸

A VL működését az Védelmi Liga parancsnoka irányítja, aki közvetlenül a védelmi erők parancsnokának alárendeltségébe tartozik. A VL parancsnokát a védelmi miniszter és a védelmi erők parancsnoka közös javaslata alapján a köztársasági kormány nevezi ki és menti fel tisztségéből.¹²⁹

A VL parancsnoksága elsősorban a törzsmunkáért felelős, fő feladata a parancsnok munkájának támogatása, a többi strukturális egység munkájának irányítása, koordinálása, tanácsadás és ellenőrzés.¹³⁰

A VL egy hagyományos katonai szervezettől eltérő módon elsősorban az ún. kollegialitásra építi a vezetési rendszerét. Ebből kifolyólag az egyes strukturális egységek saját vezetéssel rendelkeznek, amelyek munkáját a parancsnokság elsődlegesen tanácsadással látja el, irányítja és koordinálja. Az eltérést jól mutatja, hogy az elsődleges döntéshozó szerv a központi tanács, ahova az egyes alegységek és szervezeti egységek létszám alapján választják küldötteiket. A központi tanács szavazás útján dönt a kérdésekben, sőt akár törvénymódosítást is kezdeményezhet.¹³¹

Külön érdekesség a struktúrában az úgynevezett Öregek tanácsa (Vanematekogu - Board of elders), amely tizenöt olyan tagból áll, akik valamilyen kiemelkedő állami- vagy közeleti szerepet töltenek be. Az Öregek tanácsa elsősorban tanácsadási joggal bír, illetve a VL társadalmi ismertetése a fő feladata.¹³²

A VL működés szempontjából azért sem tekinthető teljes mértékben katonai szervezetnek mivel a tagok nem kapnak fizetést, sőt a VL tagjai tagdíjat (jelenleg évi 12 euró) fizetnek.¹³³ Ez is jól mutatja, hogy a szervezet elsődlegesen az önkéntes szolgálatvállalásra alapozza a működését. Hazai viszonylatban leginkább az önkéntes tűzoltó egyesületekhez lehetne hasonlítani, mivel a felszerelését és anyagi támogatást is az államtól kap, ugyanakkor a tagok önkéntes munkájára építi fel tevékenységét.

¹²⁸ A Védelmi Liga hivatalos weboldala alapján. <https://www.kaitseliit.ee/et/juhtimine> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹²⁹ A Védelmi Liga hivatalos weboldala alapján. <https://www.kaitseliit.ee/et/juhtimine> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹³⁰ A Védelmi Liga hivatalos weboldala alapján. <https://www.kaitseliit.ee/et/juhtimine> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

¹³¹ Kaitseliidu seadus (2013.02.28.): § 18. Keskkogu

¹³² <https://www.kaitseliit.ee/et/vanematekogu> (Letöltés időpontja: 2024.11.06.)

¹³³ <https://www.kaitseliit.ee/et/liikmemaks> (Letöltés időpontja: 2024.11.06.)

7. A VÉDELMI LIGA SZEREPE A TERÜLETVÉDELEMBEN

A VL katonai szempontból elsődlegesen területvédelmi feladatot lát el, ennek előfeltétele hogy területi alapon nyugszik, olcsó és hosszú távon fenntartható, amelynek célja, hogy a harcoló alakulatok harcképességét ne napokban, illetve hetekben hanem inkább hónapokban mérjék. A VL ezt úgy kívánja elérni, hogy a helyi lehetőségekre és adottságokra, a tagok helyismeretére és kapcsolatrendszerére építve „aszimmetrikus nemlineáris harcmodort” alkalmaz. A VL értelmezésében az aszimmetria az irreguláris harctevékenységek alkalmazását foglalja magába, a nemlineáris felfogás pedig a frontvonal, peremvonal alapú harcászat elengedését jelenti. Ebből a felfogásból következik, hogy az egyes alegységek akár az ellenséges erők továbbhaladását követően az ellenséges mélységben folytatják tovább a harctevékenységet.¹³⁴

A Területvédelem egyaránt háborús és nem-háborús feladatokat is magába foglal. A Területvédelem fő erősségeit az egész országra kiterjedő jelenlét, a saját felelősségi területük közegének alapos ismerete, magas készség és előkészített civil lakosságra épülő támogató hálózat jelenti. A területvédelem tevékenysége három irányra osztható:

1. **Közbiztonság fenntartása** a civil hatóságokkal együttműködésben a saját erők által ellenőrzött területeken (tagaala – háttérterület) az ellenség diverziós/felderítő alegységeinek felszámolása, útvonalak biztosítása, objektumvédelem, biztonsági műveletek támogatása (pl.: EÁP-ok működtetése).
2. **Harctevékenység** a felelősségi területre beérkező ellenséges erőkkel szemben (lähi- ja süvaala – közeli- és mélységi terület)¹³⁵ elsődleges cél minél nagyobb veszteség okozása (attrition), a saját erők harcképességének megőrzése mellett elsősorban irreguláris harctevékenység által. A területvédelmi erőknek ugyanakkor készen kell állnia a reguláris erők harcának támogatására is konvencionális módon.
3. **A felelősségi terület fölötti ellenőrzés visszaszerzése** az ellenséges erők kivonását/kiszorítását követően. Fő cél a harctevékenység előtti állapotok visszaállítása. A tevékenységek megegyeznek az 1. pontban felsoroltakkal, itt azonban kiemelt figyelmet kell fordítani az esetlegesen hátramaradó ellenséges

¹³⁴ Riho Ühtegi: *Kaitseliidu sihtüksused: riigikaitse laia käsitle toetuseks* (2021) (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)

¹³⁵ A harctér felosztását lásd 5. számú ábra

ellenállási fészkek felszámolására, a helyreállítási munkálatokra és a rend helyreállításának támogatására.

A területvédelmi erők, mivel létszámban, tűzerőben és felszereltségben is alulmaradnának a támadó orosz erőkkel szemben egy konvencionális összecsapás során. A területvédelmi egységek éppen ezért elsősorban irreguláris harcot folytatnának háborús helyzet esetén. A kulcs ebben az esetben az ellenségre való folyamatos nyomásgyakorlás, melynek célja annak kimerítése és a morál megtörése. A legfőbb cél az ellenség rákényszerítése a harctevékenység beszüntetésére a körülmények elviselhetetlenné tétele által.¹³⁶ A koncepció hasonló az oroszok által alkalmazott „felperzselt föld” taktikájához, viszont Észtország esetében a stratégiai mélység hiányában ezt nem a szó szoros értelmében, hanem a társadalom egészének ellenállásba való bevonásával kívánják elérni.

A területvédelmi alegységek azért elsősorban saját lakóterületükön tevékenykednek, hogy maximálisan kihasználják a helyi terep- és közösségismeretüket. Ezek az egységek már békeidőben rejtkehelyeket alakítanak ki a saját területükön, ahová harcanyagokat helyeznek el háborús helyzet esetére. Abban a helyzetben ha az ellenség fő erői átmozognának az adott területen az alegységek továbbra is az adott területen folytatják a harcot, az ellenség második lépcsős erőit és logisztikai támogatását támadva. Az alegységek elhagyhatják a kijelölt területüket, ha a túlélés és a harc esélytelenné vált, vagy az alegység erejére szükség van a szomszédos alegységek, vagy a Védelmi Erők és a szövetséges csapatok támogatására, ott ahol más nem segíthet.¹³⁷

A területvédelem során a VL erői főleg az ún. „szétszórt harctevékenységet” (hajutatud lahingutegevus - dispersed combat activity) alkalmazzák. A szétszórt harctevékenység (továbbiakban: SZHT) lényege, hogy a manővereknek gyorsaknak és meglepetésszerűnek kell lenniük, ugyanakkor kerülni kell a nagyobb ellenség fő erejével való összecsapást. Az ellenfél elsődleges ereje a létszám- és tűzfölénye. A támadó ellenséges erő a tapasztalt és magas harcértéket képviselő egységeket helyezi el az első lépcsőben, akiknek harcászati célja a védelemben lévő fél erőinek lekötése és ezt követően a tűzfölénnyel való megsemmisítése. A támadó akár deszantokat is alkalmazhat a védelem megzavarására és a

¹³⁶ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.2 – *Kaitseliit territoriaalkaitse*. <https://www.opiq.ee/kit/455/chapter/24803> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 10.)

¹³⁷ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.2 – *Territoriaalkaitse olemus ja toimimine*.

főerők áttörésének elősegítésére, az ezt követő alakulatok feladata az elfoglalt területeken lévő ellenállás felszámolása.¹³⁸

A támadó ellenséges erő gyengesége, hogy ismeretlen környezetben kell harcolnia, az utánpótlási útvonalainak járhatóságától függ az ellátása, illetve felderítése nagyrészt a technikai eszközei illetve a területen lévő csapatai által látott képre korlátozódik.

A területvédelmi erők fő erőssége a szétszórt harctevékenység során a felelősségi területük alapos ismerete és a korai előkészület. A felelősségi terület magába foglalja a terepismeret mellett a lakosság és a támogatók ismeretét. Ezek az ismeretek lehetővé teszik, hogy a harcolók tudják, hogy hol és hogyan kell kiegészíteni az ellátmányukat a hosszú távú ellenálláshoz.¹³⁹ A területvédelmi harc sikeres megvívásának alapelveit az alábbiak szerint határozza meg a Területvédelmi kézikönyv:

1. Nemlineáris harctér (nonlinear battlespace):

A cél minél nagyobb „káosz” előidézése, amely lehetetlenné teszi az ellenség számára a pontos célmeghatározást, illetve a tűz- és létszámfőlényének kihasználását. A hagyományos frontvonal hiányában az ellenség számára nincsen biztonságos terület. Ehhez elengedhetetlen az ellenség mélységében végrehajtott harctevékenység, az első vonalbeli egységeik átmozgását követően. A saját „súlypont” hiányában az ellenség nem tud döntő csapást mérni.

A nemlineáris harcászati felfogás szerint az ellenség a saját „buborékjában” mozog, ezáltal csak azt a területet tartja ellenőrzés alatt ahol ténylegesen erőket állomásoztat. Ebből kifolyólag az ellenség első vonalban mozgó egységei mögé eső terület nem tekintendő elfoglaltnak. A nemlineáris harcászathoz elengedhetetlen a civil intézmények és lakosság támogatása, illetve a maguk módján ellenállás kifejtése, vagy csak engedetlenség az ellenséges haderővel szemben.¹⁴⁰

2. Szétszórt harctevékenység (dispersed combat activity):

A szétszórt harctevékenység (továbbiakban: SZHT) előfeltétele az ellenség ismerete és kiismerése. Kerülni kell a kiszámítható tevékenységeket, amikre az ellenfél előre tervezett manőverekkel, vagy csapásokkal válaszolhat. A SZHT önálló alegységek által végrehajtott, az egész országra kiterjedő, az ellenség felőrlését célzó harctevékenység. A SZHT végrehajtása alapvetően kétféleképpen történik:

¹³⁸ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.2 – *Territoriaalkaitse põhiprintsiibid.*

¹³⁹ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.2 – *Territoriaalkaitse põhiprintsiibid.*

¹⁴⁰ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.2 – *Mittelineaarne lahinguruum (nonlinear battlespace).*

- Az **ellenség pusztítása, demoralizálása** (*erosion*) folyamatos harctevékenységgel, az ellenség lassítása, a telepített vezetési struktúra, logisztika és kommunikációs rendszerek támadása, a saját erők lekötésének elkerülése mellett.
- Az ellenséges mélységben kislegrészek által végrehajtott **járőrtevékenységek** (*patrols*) hírszerzési célból (felderítő-járőr), az ellenség befolyásolására (harcjárőr), vagy logisztikai célból (támogató-járőr)

A biztosítás (*security*) is olyan további tevékenység, melynek célja lehet terepszakaszok, objektumok, mozgási útvonalak, vagy személyek védelme az ellenséges tevékenységgel szemben, vagy akár ellenállási tevékenység, vagy fegyvertelen ellenállás szervezése és támogatása.

A SZHT-t kisméretű, önálló alegységek (tűzcsoporthoz, raj, szakasz, század) nagy területen hajtják végre. Nem cél egy adott pont, vagy terepszakasz megtartása, hanem az ellenséges erők folyamatos pusztítása elsősorban lesállítások és rajtaütések által. A SZHT nem alkalmazza a hagyományos védelmi harc módjait (állóvédelem, mozgékony védelem, halogató harc), ehelyett az ellenség folyamatos fizikai és pszichés kimerítését tűzi ki célul. Az elsődleges harctevékenységek ebből kifolyólag a korlátozott célú támadások: lesállítások és rajtaütések. Mindkét esetben a támadásnak váratlannak kell lennie és a végrehajtó alegységeknek még az ellenséges válaszcsoport előtt el kell hagyniuk a helyszínt.¹⁴¹

A SZHT során a kislegrészek nagyobb területen, önállóan hajtják végre harcfeleadatokat, vagy az ún. „rajzás” (*parvlemine* – *swarming*) taktika alapján a nagyobb létszámú ellenséges erőt (akár mozgó, akár álló) meghatározott időközönként több irányból, pulzáló tűzcsoportokkal támadják. A csoportokat követően az alegységek elszakadnak az ellenséges válaszcsoport előtt. A csoportot végrehajtott alegység új pozícióba mozog, ahonnan újból támadhatja az ellenséget.¹⁴²

A sikeres SZHT-hoz elengedhetetlen a **meglepetés**, a **gyorsaság**, a **megfelelő hírszerzés** és a **jól képzett** alegység parancsnokok.

3. Modularitás és innováció:

Elsődleges cél a saját erők megóvása, az ellenség várható légi fölénye miatt kerülni kell a nagyobb csoportösszevonásokat, ezért a SZHT alap harcoló alegysége a raj, gyakran akár

¹⁴¹ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.3.2. – *Hajutatud lahingutegevus, HLT (dispersed combat activity)*

¹⁴² Maakaitse käsiraamat: Peatükk 6.3.8. – *Parvlemine (swarming)*

a tűzcsoporth. Ahol csak lehetséges felfedés nélkül kell csapást mérni az ellenségre, az ún. „kontaktnélküli harc” lényege, hogy nagyobb távolságról, rejtve, távirányítású fegyverekkel (pl.: Javelin, Spike) hajtják végre a csapást.

Fontos, hogy a különálló egységek (területvédelmi rajok) minél modulárisabbak legyenek, a lehető legszélesebb körű tudással rendelkezzenek, egyes harcos szinten is. A rajnak rendelkeznie kell felderítő képességgel, a parancsnoknak képesnek kell teljesen önállóan vezetnie és ellátania az alegységét. A területvédelmi rajoknak képesnek kell lenniük a saját műszaki biztosítás, tűzkérés, logisztika és híradó képesség ellátására. Képesnek kell lenniük az önellátásra akár hosszabb távon is. A hagyományos felfogással, hogy a raj önállóan nem, vagy csak ritkán hajt végre feladatot, az észfelfogás ennek ellenkezőjét hangsúlyozza. Az észfelfogás területvédelmi kézikönyv alapján a rajnak egy kis harccsoportként kell működnie, mivel nem számíthat a szakcsapatok támogatására. A rajnak rendelkeznie kell minden olyan képességgel, ami a harc megvívásához és azon túl az önellátáshoz szükséges.¹⁴³

A SZHT során az alegységeknek képesnek kell lennie alkalmazkodni a folyamatosan változó harctéri körülményekhez, ezért nem korlátozódhatnak egy adott eljárás mód, vagy fegyverrendszer használatára. Fel kell használni minden olyan eszközt, ami bevethető az ellenséggel szemben (pl.: drónok, távirányítású robbanószerkezetek), az ellenségtől zsákmányolt fegyverek és harcanyag is felhasználandó erre a célra. Az ellátmány előzetes elrejtésével a felelősségi terület teljes területén a területvédelmi alegységek hosszú távon képesek folytatni a harctevékenységet, akár külső ellátás hiányában is.¹⁴⁴

4. Hálózatszerű, többirányú vezetési rendszer:

A fent leírtak alapján a területvédelmi alegységek nem várhatnak és sok esetben nem is számíthatnak az előljáró, vagy magasabb alegység feladatszabására. Az alegységek nem kötelesek naponta jelentést tenni az előljáró felé, de folyamatos összeköttetésben állnak mind az előljáróval, mind a szomszédos alegységekkel. Bármely alegység támogatást kérhet a szomszédos alegységektől. Mivel minden alegység tisztában van a saját felelősségi területével és elsődleges feladatával, amely az ellenség folyamatos pusztítása, a saját harcképesség fenntartása mellett. Az alegységek közötti folyamatos információcsere zajlik az ellenséges erők mozgásairól és tevékenységükről. Ha bármely alegység felelősségi területére nagy értékű

¹⁴³ Riho Ühtegi: *Territoriaalkaitse Võitlusdoktriin*. Kaitse Kodu! 5/2021. https://issuu.com/kaitse_kodu/docs/kaitse_kodu_05_2021_veeb/88, 22-31. (Letöltés időpontja: 2024. 11. 10.)

¹⁴⁴ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.3.2. –*Modulaarsus ja innovatsioon*

célpont (pl.: ellenséges vezetési pont) települ, a környező alegységek parancsnokaival egyeztetve közös csapás hajtható végre. Az ilyen csapatösszevonásokhoz nem szükséges az előljáró feladatszabása, csak az alegység parancsnokok közti egyeztetés.¹⁴⁵

5. Területiség:

A Védelmi Liga egységei (és a belőlük létrehozott területvédelmi alakulatok) alapszabályként a saját lakóhelyüknek számító megye határain belül szerveződnek és tevékenykednek. A területvédelmi kislegeységek ezeket a határokat alapesetben nem lépik át, mivel ezen a területen ismerik a legjobban a helyi viszonyokat, lakosokat, illetve itt rendelkeznek kiépített támogató hálózattal. A támogató hálózatban jelentős szerepet játszanak a VL nem harcoló tagjai.¹⁴⁶

A területvédelmi harci századok ettől eltérő módon működnek, ezek az erők a teljes területvédelmi körzet területén bevethetők kritikus pontokon megerősítésként.

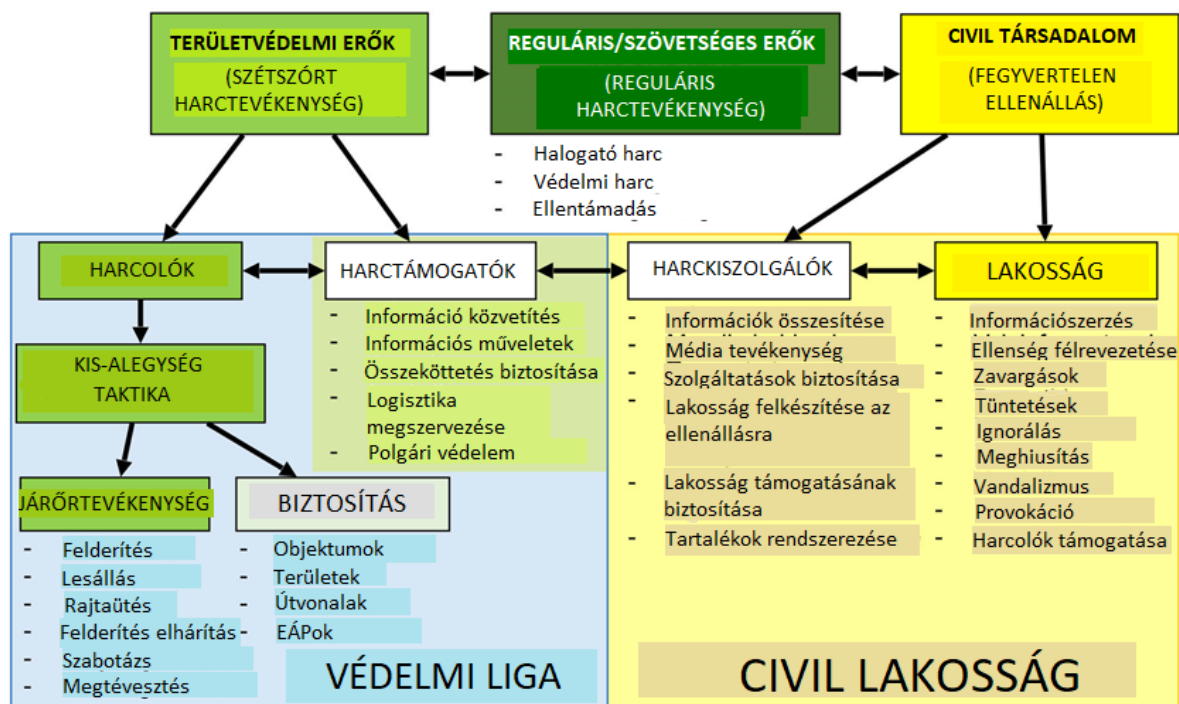
6. A „három H” együttműködése:

A civil lakosság harctámogató és harckiszolgáló tevékenysége biztosítja a területvédelmi erők támogatását. A taktikai előny megszerzéséhez ki kell használni a korábban kiépített támogató hálózatot és a helyi adottságokat. A civil lakosság harctámogató tevékenysége elsősorban az ellenséges tevékenységek és mozgások megfigyelése és ezen információk továbbításában nyilvánul meg. A harckiszolgáló tevékenység a civil intézmények és a lakosság erőforrásainak, tudásának hadicélú felhasználását jelenti (pl.: élelmiszer ellátás).¹⁴⁷

¹⁴⁵ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.3.4. – *Võrgustatud mitmesuunaline juhtimine*

¹⁴⁶ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.3.5. – *Territoriaalsus*

¹⁴⁷ Maakaitse käsiraamat: Peatükk 1.3.6. – *Kolme „V” koostöö*



▲ A „három H” együttműködését szemléltető a Területvédelmi Kézikönyvben található szerkezeti ábra, fordította a szerző.

A harctámogató tevékenységet a VL nem harcoló tagjai végzik a civil harckiszolgáló hálózat megszervezése és koordinálása által. Előzetes kiképzésük biztosítja, hogy képesek összekötőként szolgálni a civil lakosság és a katonai egységek között. A harctámogatók feladata a civil lakosság (harckiszolgálók) bevonása úgy, hogy azok ne szerezzenek tudomást a katonai tevékenységekről, ezáltal nem tudnak információval szolgálni az ellenségnek. Továbbá segíteniük és támogatniuk kell a polgári lakosságot.¹⁴⁸

A fent leírt taktika alkalmazásához elengedhetetlen a kisebb alegységek nagyobb területeken szétszórtan folytassák a harctevékenységet. A területvédelem kifejezés ebből kifolyólag nem szó szerint értendő, mivel a kívánt célt elsősorban az ellenséges erő folyamatos támadásával, nyomás alatt tartásával és erejének kimerítésével érik el, terepszakaszokon berendezett védelmi állások helyett.

A VL doktrínája az alábbi pontokat határozza meg az erő alkalmazásának alapelveiként:

- a) Az emberek jelentik a képességet: a szárazföldi erők elsődleges erejét az emberek adják és nem a technikai eszközök

¹⁴⁸ Riho Ühtegi dandártábornok: *Territoriaalkaitse Võitlusdoktriin*. Kaitse Kodu! 5/2021.

- b) Alapelvekre támaszkodás előírások helyett: az előírások a szárazföldi harcra vonatkozóan csak az alapdrilleket és struktúrát kell meghatározzák. A döntések meghozatalánál a parancsnoknak elsődlegesen a felkészültségére és az egyértelmű alapelvekre kell támaszkodnia, az előírások helyett.
- c) Komplexusok kezelése: a szárazföldi hadviselésre jellemző körülményes tervezési és vezetési folyamatok gyorsítása az egyéni kiképzés, rugalmas és alkalmazkodó képes struktúrák és ismétlődő kollektív kiképzés által.
- d) Kockázatokat vállalni: a kockázatok nem negatív, hanem semleges tényezők. Ugyanannyi előnyös lehetőséget kínálnak, mint ahány veszélyt rejtnek. A kockázatokat Murphy törvényének szem előtt tartásával, józanul kell mérlegelni.
- e) Pragmatikus tevékenység: a fegyveres konfliktus velejárója a káosz és információ hiány, a rugalmasság, tapasztalat és józan ész lehetővé teszi ezen tényezők kezelését és az improvizációt.
- f) Az aszimmetria megértése: napjaink konfliktusai minden esetben aszimmetrikusak valamilyen mértékben, mivel az ellenség minden esetben más. A kulcskérdés épp ezért nem az, hogy aszimmetrikus-e egy konfliktus, hanem hogy hogyan és milyen formában az.
- g) Manőverezés, csapások és védelem: háborús konfliktus esetén az VL nem tud feltétlenül tűztámogatásra és légi oltalmazásra támaszkodni, ezért minden manővert ennek fényében kell megtervezni és végrehajtani.
- h) A kezdeményezés megragadása: a kezdeményezés megragadása lehetővé teszi az események irányítását. A szárazföldi harc során a kedvező lehetőségek felismerése és megragadása nagyon nehéz. A VL-nak képesnek kell lennie felismernie ezeket a lehetőségeket.
- i) Összeköttetés fenntartása: Az összeköttetés fenntartása nem csak az alegységekkel, hanem a civil társadalommal is kulcsfontosságú, mivel az VL működéséhez elengedhetetlen a civil társadalom támogatása.
- j) A sokk hatásainak kezelése: A fegyveres konfliktusok velejárója a magas pszichés terhelés. Ennek kezelése, vagy legalább elviselése egyéni és alegység szinten is elengedhetetlen. Ehhez elengedhetetlen a fegyelem, közösség és legfőképp a felkészítés a valószerű kiképzésen keresztül.¹⁴⁹

¹⁴⁹ Kaitseliit: Kaitseliidu Doktriin (A Védelmi Liga doktrínája) 2017. 06. 20.

A fent leírtak alapján is látható, hogy az észti területvédelem elsősorban a lakosságra épít, mind a harcot megvívó állomány, mind az ezt biztosító és támogató rendszer tekintetében. A Védelmi Liga kiemelten fontos feladata, hogy megteremtse és fenntartsa a civil társadalommal azokat a kapcsolatokat, amelyek lehetővé teszik egy háborús helyzetben az ellenállás hosszú távon való fenntartását.

8. ÖSSZEGZÉS

Az észtek területvédelmi elgondolásait figyelembe véve észrevehetjük, hogy azt jelentős mértékben a tereptani adottságokra alapozták. A terep ismerete és megfelelő értékelése döntően képes befolyásolni a harctevékenységet.¹⁵⁰ Észtország esetében megfigyelhető, hogy a katonaföldrajzi adottságokat igyekeznek minél szélesebb körben beépíteni a katonai gondolkodásba a stratégiai elgondolásoktól egészen a harcászati szintig.

A Védelmi Erők fejlesztésénél is megjelennek a katonaföldrajzi szempontok és a történelmi tapasztalatok. Észtország igyekszik a rendelkezésre álló relatív kis költségvetéséből olyan katonai beszerzéseket végrehajtani, melyek illeszkednek a helyi viszonyokhoz és hatékonyan alkalmazhatók az adott környezetben.

Észtország a történelmi tapasztalatokat is komolyan értékeli, ezek is megjelennek a katonai döntéshozatalban. Az Oroszországgal szembeni ellentét, noha a történelmi múltra vezethető vissza, de napjainkban sem enyhült, pont ellenkezőleg, a 2022-es orosz-ukrán háború kitörése óta egyre jobban felerősödtek az oroszellenes hangok.

A társadalmi reziliencián keresztül igyekeznek elérni, hogy az ország minden lakosa a maga módján és szakterületén vegye ki a részét a honvédelemből. Azáltal, hogy a nemzetvédelmet nem kizárólag katonai, hanem társadalmi kérdésként is számításba veszik lehetővé válik, a társadalom szélesebb körű bevonása.

A területvédelem tekintetében a Védelmi Liga intézménye egy olyan egyedülálló elképzelést testesít meg, amely hidat képez a civil társadalom és a Védelmi Erők között. A civil lakosság széleskörű bevonásával és a kisalegységek önellátásának és tevékenységi szabadságának biztosításával lehetővé válik a hosszú távú ellenállás kifejtése abban az esetben is, ha egy adott terület az ellenség kezére kerülne. A hagyományos frontvonal és védelmi harc elképzeléstől való elvonatkoztatás a területvédelmi erők esetében elengedhetetlen kis létszámuk és tűzerejük következtében.

Az észtek területvédelem célja egy költséghatékony, ellenállóképes és rugalmas rendszert teremteni azáltal, hogy a technikai eszközök helyett elsősorban a humán erőforrásokra és kiképzésre helyezik a hangsúlyt. A decentralizált vezetésnek és a foytópontok

¹⁵⁰ Lánszki János: A katonaföldrajz néhány elméleti és gyakorlati kérdése. Hadtudomány, VIII. évfolyam 4. szám 1998.

figyelembevételének köszönhetően a malevok közötti kapcsolat fenntartása abban az esetben is ha a kommunikációs és villamos hálózat megsérülne. A demográfia figyelembe vételével a területvédelmi körzetek képesek arányos létszámú harcoló erőt kiadni és a kellő súlypontokon bevetni.¹⁵¹ A hálózatszerű vezetés jelentősen gyorsítja a feladatok végrehajtását és kiküszöböli az előjárói parancstól való függést.

Az észti területvédelmi elgondolást véleményem nagyon jól érzékelteti az Észt Védelmi Erők legnagyobb hadgyakorlatának neve és mottója. Az évente megrendezésre kerülő Sün hadgyakorlat (Suurõppus Siil) az egész ország területére kiterjed és szinte minden katonai egység érintett benne. A hadgyakorlaton a hivatásos és területvédelmi erők, továbbá a szövetséges országok katonái is részt vesznek.¹⁵² A Sün hadgyakorlat mottója „minden túske számít.” Úgy gondolom Észtország területvédelmi gondolkodásmódját ez a gondolat nagyon jól összefoglalja, mivel a társadalom minden tagját igyekszik bevonni a védelembe és a közösség erejére épít.

¹⁵¹ Bővebben lásd 6. ábra

¹⁵² <https://mil.ee/kaitsevagi/oppused/eesti-sisesed-oppused/suuroppus-siil/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)

9. MELLÉKLETEK



1. ábra: Kombinált akadályvázlat Észtország mocsaraival és erdőivel.

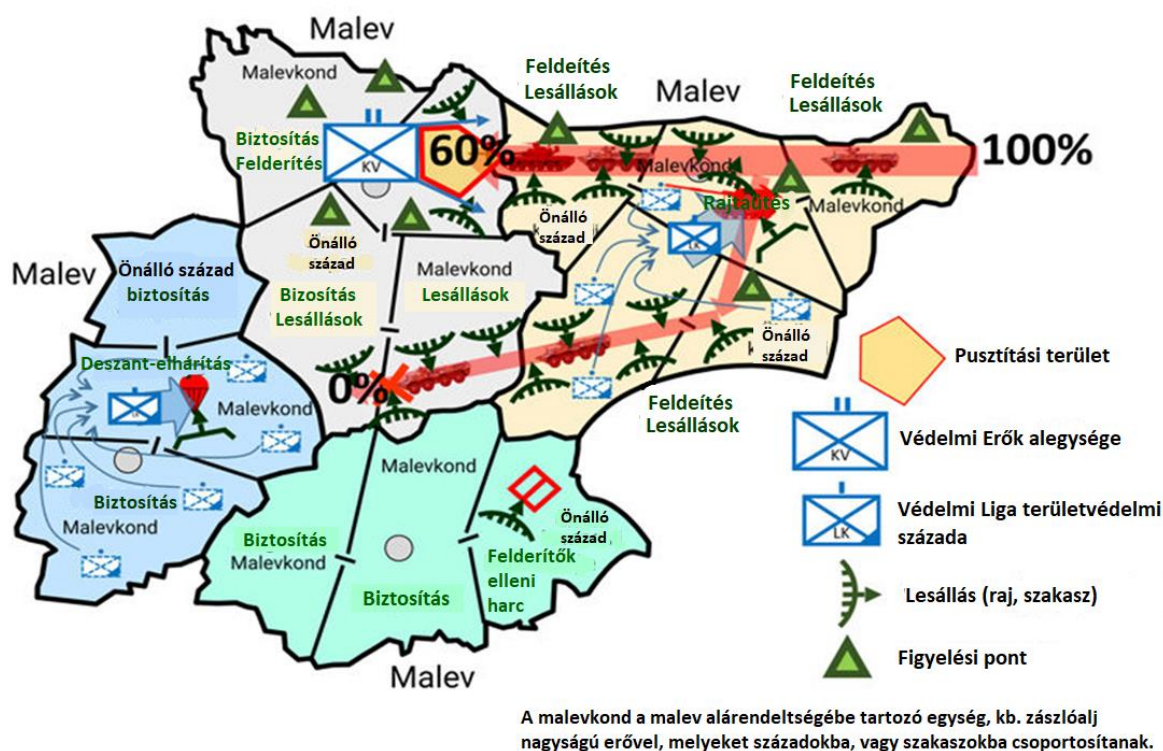
A térképért köszönet Dr. Kállai Attila alezredes úrnak és a HHK könyvtár munkatársainak.



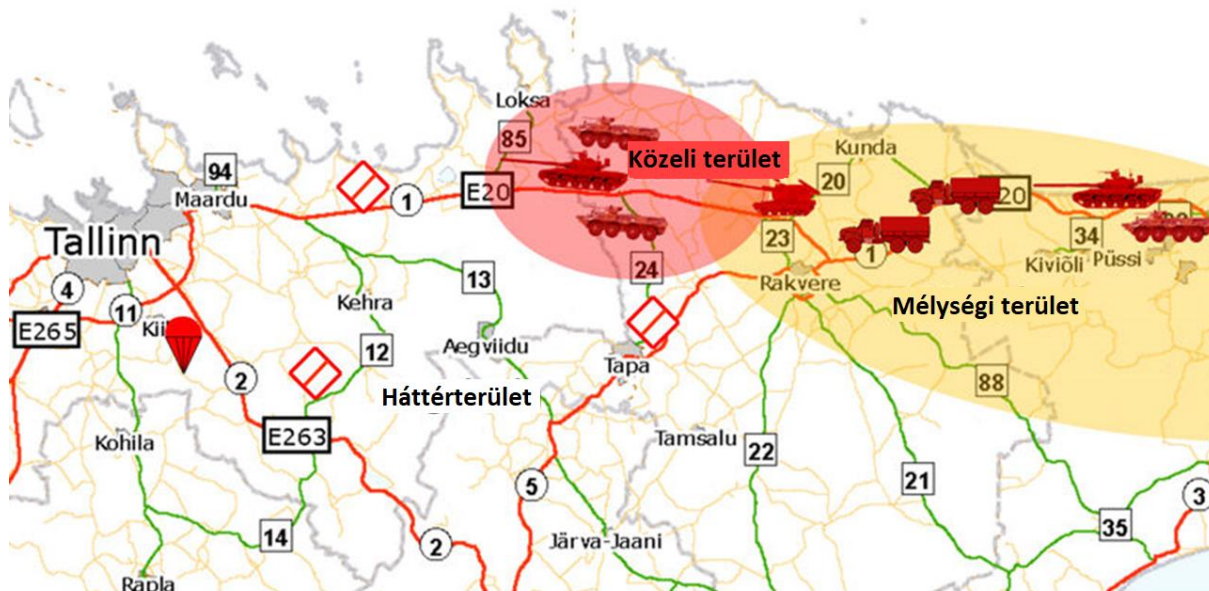
2. ábra: Az Észt Védelmi Erők alakulatainak elhelyezkedése, az Észt Védelmi Erők térképe alapján a szerző



3. ábra: Területvédelmi körzetek felosztása, a Védelmi Liga térképe alapján a szerző

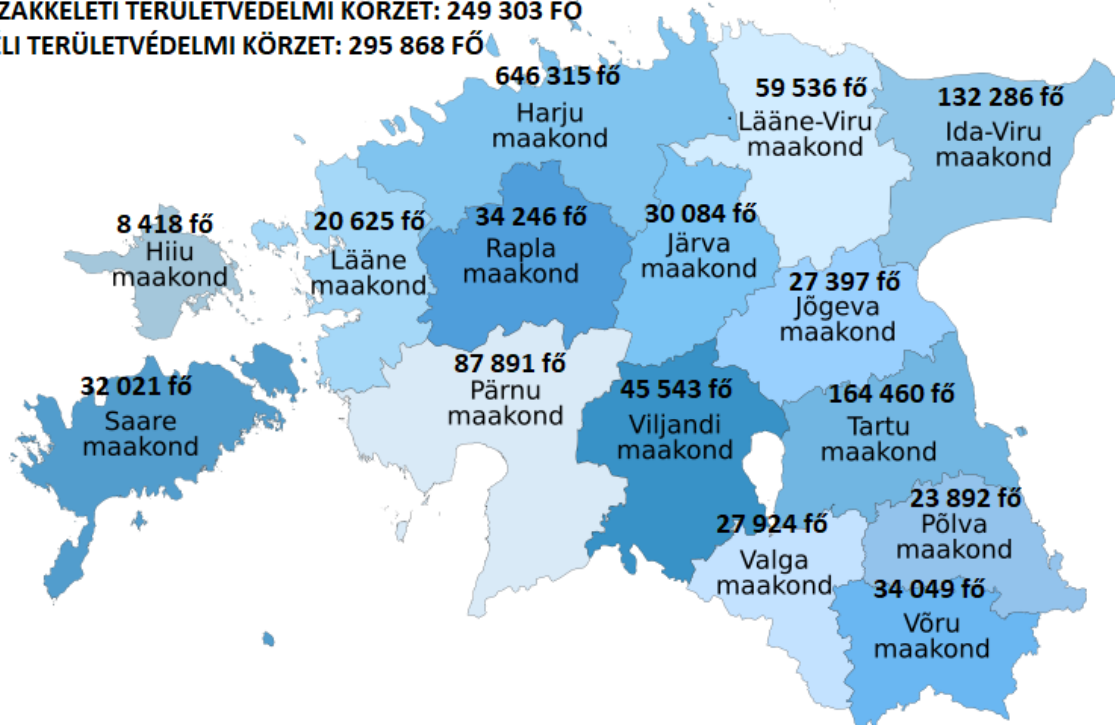


4. ábra: Területvédelmi körzet harctevékenységeinek elvi vázlata, a Területvédelmi Kézikönyvben szereplő ábra alapján a szerző.



5. ábra: A harctér felosztása a nemlineáris elv alapján, a Területvédelmi Kézikönyvben szereplő ábra alapján a szerző.

ÉSZAKI TERÜLETVÉDELMI KÖRZET: 677 561 fő
 NYUGAT TERÜLETVÉDELMI KÖRZET: 140 537 fő
 ÉSZAKKELETI TERÜLETVÉDELMI KÖRZET: 249 303 fő
 DÉLI TERÜLETVÉDELMI KÖRZET: 295 868 fő



6. ábra: A megyék és az ezekből létrehozott területvédelmi körzetek lakosság száma, az észt statisztikai hivatal adatai (https://andmed.stat.ee/et/stat/rahvastik_rahvastikunaitajad-ja-koosseis_rahvaarv-ja-rahvastiku-koosseis/RV022U/table/tableViewLayout2) alapján a szerző.

10. FELHASZNÁLT IRODALOM

- *10,000 reservists hone their skills during Estonia's biggest military training.* (2023, October 12). NATO MULTINATIONAL CORPS NORTHEAST. <https://mncne.nato.int/newsroom/news/2023/10-000-reservists-hone-their-skills-during-estonias-biggest-military-training-> (Letöltés időpontja: 2024. 10. 25.)
- *A Birodalom És Észtország A szovjet-észt szerződések megszületése (1939. szeptember)* fordította: Vandlik Krisztina, Documenta Historica 9., JATE Történész Diákkör, 1993
- *About us.* (2024). CCDCOE - The NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence is a multinational and interdisciplinary hub of cyber defence expertise. <https://ccdcoe.org/about-us/> (Letöltés időpontja: 2024. 10. 25.)
- Ahmed, Z. (2024, April 24). *6 major ports of Estonia.* Marine Insight. <https://www.marineinsight.com/know-more/major-ports-of-estonia/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)
- *Air Force – Estonian defence forces.* (2024, October 8). Estonian Defence Forces. <https://mil.ee/en/air-force/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- *Airports in Estonia.* (2024) FlightConnections: All flights worldwide on a map!. <https://www.flightconnections.com/airports-in-estonia-ee> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Allied forces Estonia.* (2024) Kaitseministeerium. <https://www.kaitseministeerium.ee/en/allied-forces-estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Amari air base – Estonian defence forces.* (2024, May 15). Estonian Defence Forces. <https://mil.ee/en/air-force/amari-air-base/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

- *Annual Report 2023*. (2024) Eesti Raudtee - Eesti Raudtee.
https://www.evr.ee/images/ER_annual_report_2023_audit_EN_final.pdf (Letöltés időpontja: 2024.11.14.)
- ARTE.tv Documentary. (2024, May 26). *Estonia "cleans up" its Soviet past* | ARTE.tv Documentary. YouTube.
<https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Y0nPrghynlc> (Letöltés időpontja: 2024.11.14.)
- *Artillery: Estonia to receive first CAESAR self-propelled howitzers this year*. (2024, June 22). Defence Industry Europe. <https://defence-industry.eu/artillery-estonia-to-receive-first-caesar-self-propelled-howitzers-this-year/>
- *Baltic air policing*. (2024). NATO Allied Air Command. <https://ac.nato.int/missions/air-policing/baltics> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)
- *Baltic Defense: Getting New Rail Links Back on Track*
<https://cepa.org/article/baltic-defense-getting-new-rail-links-back-on-track/>
(Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Conscript service*. (2024) Esileht - Kaitsereursside Amet. <https://kra.ee/en/conscript-service/> (Letöltés időpontja: 2024. 10. 25.)
- *Cyber command – Estonian defence forces*. (2024, October 8). Estonian Defence Forces. <https://mil.ee/en/landforces/cyber-command/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- *Cyber security in Estonia 2020*. (2020, October 5). RIA. <https://ria.ee/en/news/cyber-security-estonia-2020> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- David A. Shlapak and Michael W. Johnson. (2016, January 29). *Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank - Wargaming the Defense of the Baltics*. RAND corporation.
https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR1200/RR1253/RAND_RR1253.pdf (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)
- Defence Industry Europe. (2024, September 27). *Cache://defence-industry.eu/Estonia-increases-defence-investment-with-eur-1-6-billion-*

- ammunition-boost/* <https://defence-industry.eu/estonia-increases-defence-investment-with-eur-1-6-billion-ammunition-boost/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Defence research and development.* (2024) Estonian National Defence Development. <https://riigikaitseareng.ee/en/defence-research-and-development/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Economic forecast for Estonia.* (2024) Economy and Finance. https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-surveillance-eu-economies/estonia/economic-forecast-estonia_en (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Emajõgi.* (2024) Eesti Entsüklopeedia. <https://entsyklopeedia.ee/artikkel/emaj%C3%B5gi3> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)
 - ERR, Lauri, V., & ERR News | ERR. (2023, January 23). *RKIK: Estonian tank purchase would need 3 percent of GDP defense spend.* ERR. <https://news.err.ee/1608859637/rkik-estonian-tank-purchase-would-need-3-percent-of-gdp-defense-spend> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
 - ERR, E. |. (2023, September 11). *Estonia inks contract to buy IRIS-T medium-range air defense systems.* ERR. <https://news.err.ee/1609096988/estonia-inks-contract-to-buy-iris-t-medium-range-air-defense-systems> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
 - ERR, E. |. (2024, August 20). *Tender announced for ammunition production at Estonia's Amari military base.* ERR. <https://news.err.ee/1609429549/tender-announced-for-ammunition-production-at-estonia-s-amari-military-base> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - ERR. (2017, April 26). *Pronksiöö.* <https://www.err.ee/k/pronksioo> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Estonia cities by population 2024.* (2024) World Population by Country 2024 (Live). <https://worldpopulationreview.com/cities/estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Estonia geography, maps, climate, environment and terrain from Estonia |.* Countries of the World – CountryReports.

- <https://www.countryreports.org/country/Estonia/geography.htm> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)
- *Estonia increases defence investment with 1.6 billion ammunition boost.* (2024, September 27). <https://defence-industry.eu/estonia-increases-defence-investment-with-eur-1-6-billion-ammunition-boost/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Estonia population (2023).* (2024)Worldometer - real time world statistics. <https://www.worldometers.info/world-population/estonia-population/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Estonia, geography.* (2024, November 12). CIA. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/estonia/#geography> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)
 - *Estonia.* (1999, July 26). Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/place/Estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)
 - *Estonia.* (2024). IEA. <https://www.iea.org/countries/estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Estonian defence forces – Estonian defence forces.* (2024, August 21). Estonian Defence Forces. <https://mil.ee/en/defence-forces/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - Estonian Internal Security Service - *Annual Review 2021/22* https://kapo.ee/sites/default/files/content_page_attachments/Annual%20Review_2021-22.pdf (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Estonian road network.* (2004) Transpordiamet. <https://www.transpordiamet.ee/en/node/39> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - *Észt–Magyar egyeztetés a haderőreformról.* (2024, November 17). Honvédelem.hu - Honvédelem. <https://honvedelem.hu/hirek/eszt-magyar-egyeztetes-a-haderoreformrol.html> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
 - Hadtudományi lexikon Új kötet. Dialóg Campus, Budapest, 2019.
 - Häggblom, R. (2024, February 12). *Estonia's blue spear AShM system achieves IOC.* Naval News. <https://www.navalnews.com/naval-news/2024/02/estonias-blue-spear-ashm-system-achieves-ioc/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)

- Ian Baxter: *The Soviet Baltic Offensive, 1944-45 German Defense Of Estonia, Latvia, And Lithuania* Casemate Publishers 2022
- Ivar Leimus, Thomas Lyngby, Ain Mäesalu, Per Seesko, Mette Skougaard, University Of Tartu: *Dannebrog 800 The Story Of Denmark And Estonia* <https://estinst.ee/wp-content/uploads/2019/05/Danneborg-Eng-WWW-.pdf> 11.17. (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)
- Kaitseliit. (2024). *Estonian defence league*. <https://www.kaitseliit.ee/en/edl> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- Kaitseliit. (2024). *Sakala Malev*. Sakala Malev. <https://sakala.kaitseliit.ee/et/sundmused> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- Kaitseliit: *Kaitseliidu Doktriin* (A Védelmi Liga doktrínája) 2017. 06. 20. https://www.kaitseliit.ee/files/kaitseliit/img/files/KAITSELIIDU_DOKTRIIN.pdf (Letöltés időpontja: 2024.11.06.)
- Kalem Stoicescu. (2020, August 6). *The Tartu peace treaty and Estonia's eastern border*. ICDS. <https://icds.ee/en/the-tartu-peace-treaty-and-estonias-eastern-border-2/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)
- Kalkun, A., Kupari, H., & Vuola, E. (2018). *Coping with Loss of Homeland through Orthodox Christian Processions: Contemporary Practices among Setos, Karelians, and Skolt Sámi in Estonia and Finland*. Practical matters, 11. <https://dspace.ut.ee/bitstreams/9e126ebd-90fe-4ec6-b64c-e723465e5a02/download> (Letöltés időpontja: 2024.11.17.)
- Lánszki János: A katonaföldrajz néhány elméleti és gyakorlati kérdése. Hadtudomány, VIII. évfolyam 4. szám 1998.
- *Latvia and Estonia take a step closer to the historically largest investment in their air defence with the signing of an umbrella agreement*. (2024, September 14). Aizsardzības ministrija. <https://www.mod.gov.lv/en/news/latvia-and-estonia-take-step-closer-historically-largest-investment-their-air-defence-signing> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)
- *Leiti metsavend August Sabbe viimane punker*. (2018, September 24). Postimees. <https://www.postimees.ee/6412966/leiti-metsavend-august-sabbe-viimane-punker> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)

- *Lenin statue in Narva relocated to Estonian War Museum near Tallinn.* (2022, December 21). Baltic Times. https://www.baltictimes.com/lenin_statue_in_narva_relocated_to_estonian_war_museum_near_tallinn/ (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- Loit Reintam, Igna Rooma, Ain Kull, Raimo Kõlli: *Soil Information and Its Application in Estonian European Soil Bureau – Research Report No. 9 2005.* file:///C:/Users/admin/Downloads/Soil_Information_and_Its_Application_in_Estonia.pdf (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)
- *Maavägi – Kaitsevägi.* (2024, September 10). Kaitsevägi. <https://mil.ee/uksused/maavagi/> (Letöltés időpontja: 2024.10.25.)
- *Maritime transport.* (2024, February 14). Estonian Logistics and Ports Union. <https://logisticsports.ee/en/maritime-transport/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Martpork.* (2022, July 22). *Finland and Sweden in NATO: Completing the mare nostrum.* Lennart Meri Conference. <https://lmc.icds.ee/finland-and-sweden-in-nato-completing-the-mare-nostrum/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Mereväelased seiravad Siilil uute mobiilsete radaritega – Kaitsevägi.* (2024, November 11). Kaitsevägi. <https://mil.ee/uudised/merevaelased-seiravad-siilil-uute-mobiilsete-radaritega/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- *Merevägi – Kaitsevägi.* (2024, November 11). Kaitsevägi. <https://mil.ee/uksused/merevagi/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- *Metsavennad.* (2024) Eesti Metsavendade kodulehekül. <https://metsavennad.esm.ee/metsavennad.html> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)
- *Miinisõja divisjon – Kaitsevägi.* (2024, November 11). Kaitsevägi. <https://mil.ee/uksused/merevagi/miinisaja-divisjon/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- *Mineral resources | Ministry of climate.* (2024)Avalaht | Kliimaministeerium. <https://kliimaministeerium.ee/en/water-forest-resources/mineral-resources> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)

- Mirjam Mõttus | ERR. (2023, April 27). *Estonia's Võros declare themselves Indigenous, want language recognized*. ERR.
<https://news.err.ee/1608961604/estonia-s-voros-declare-themselves-indigenous-want-language-recognized> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)
- Nag, O. S. (2017, August 10). *The largest islands of Estonia*. WorldAtlas. <https://www.worldatlas.com/articles/the-largest-islands-of-estonia.html> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)
- *Narva jõgi*. (2024) Eesti Entsüklopeedia.
https://entsyklopeedia.ee/artikkel/narva_j%C3%B5gi3 (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Narva*. (2024) Eesti Entsüklopeedia. <https://entsyklopeedia.ee/artikkel/narva3> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Overview*. (2017, November 7). Estonia. <https://estonia.ee/overview/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)
- *Paldiski south harbour*. (2024, August 7). Port of Tallinn. <https://www.ts.ee/en/paldiski-south-harbour/> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)
- Pándi Lajos: *Köztes-Európa 1763-1993*, Osiris Kiadó 1997.
- *Pärnu*. (2024)Eesti Entsüklopeedia.
<https://entsyklopeedia.ee/artikkel/p%C3%A4rnu3> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)
- Publius Cornelius Tacitus: *Összes művei*, Európa Könyvkiadó 1980
- *Rahvaarv*. (2024, October 23). Avaleht | Statistikaamet.
<https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/rahvastik/rahvaarv> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Rannikukaitse divisjon – Kaitsevägi*. (2024, November 11). Kaitsevägi.
<https://mil.ee/uksused/merevagi/rannikukaitse-divisjon/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- Reinhard Krumm, Tõnis Stamberg, Irina Strapatsuk: *FEELING CORNERED An Analysis of the Russian-Speaking Minority in Estonia*. 2023

- Rene Toomse, Ahto Alas, Ako Säälík, Andreas Kangur, Andrus Aruots, Arbo Probal, Erki Müür, Ermo Karilaid, Henno Rüütel, Ilmar Raag, Ivo Kask, Kaido Arulepp, Kaido Toomemägi, Kalev Kundla, Lauri Tanner, Marek Leiner, Margus Tepner, Martin Link, Mehis Oidsalu, Mihkel Haug, Märt Erm, Märt Reedi, Oscari Moks, Priidik Hänni, Reimo Reitsnik, Renee Aluste, Riho Ühtegi, Rivo Meimer, Siim Tischler, Silvar Seemer, Sulev Taimur, Taavi Vaher, Timo Truuma, Tõnis Otstavel, Urmas Pindis, Villu Jõemets: *Maakaitse Käsiraama*. Kaitseliit, 2021.
<https://www.opiq.ee/Kit/Details/455> (Letõltés idõpontja: 2024. 11. 18.)
- Riho Ühtegi: *Territoriaalkaitse Võitlusdoktriin*. Kaitse Kodu! 5/2021.
https://issuu.com/kaitse_kodu/docs/kaitse_kodu_05_2021_veeb/s/12560511
(Letõltés idõpontja: 2024. 11. 10.)
- *Riigikaitse 2026*. Kaitseministeerium.
<https://www.kaitseministeerium.ee/riigikaitse2026/eng/> (Letõltés idõpontja: 2024. 11. 17.)
- Samuel P. Huntington: *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Európa Könyvkiadó Kft. 2019.
- *Scoutspataljon – Kaitsevägi*. (2024, November 11).
Kaitsevägi. <https://mil.ee/uksused/maavagi/diviis/1-jalavaebrigaad/scoutspataljon/>
(Letõltés idõpontja: 2024. 11. 17.)
- *Sood Eestis* (2024). Eesti sood - Avaleht | Eesti sood.
<https://rabivere.kohila.edu.ee/sood-eestis/> (Letõltés idõpontja: 2024. 11. 17.)
- *Tallinn*. Eesti Entsüklopeedia. <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/tallinn3> (Letõltés idõpontja: 2024. 11. 13.)
- Tarján M. Tamás: *Alekszander Nyevszkij győzelme a csúd-tavi jégcsatában*. Rubicon. <https://rubicon.hu/kalendarium/1242-aprilis-5-alekszander-nyevszkij-gyozelme-a-csud-tavi-jegcsataban> (Letõltés idõpontja: 2024. 11. 18.)
- Tartu Ülikool: Ilma vaatlemine ja ennustamine, 2.2 Eesti kliimanäitajad
<https://dspace.ut.ee/bitstreams/9e126ebd-90fe-4ec6-b64c-e723465e5a02/download>
(Letõltés idõpontja: 2024. 11. 17.)
- *Tartu*. Eesti Entsüklopeedia. <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/tartu1> (Letõltés idõpontja: 2024. 11. 13.)

- *Thales reinforces support to Estonia for airspace sovereignty.* (n.d.). Thales Group. https://www.thalesgroup.com/en/worldwide/defence/press_release/thales-reinforces-support-estonia-airspace-sovereignty (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- *The Estonian defence league act*–riigi Teataja. (2024, July 1). Avaleht–Riigi Teataja. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/519082024002/consolide> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 17.)
- *The government updated the national security concept of Estonia.* (2023, January 24). Eesti Vabariigi Valitsus. <https://www.valitsus.ee/en/news/government-updated-national-security-concept-estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 15.)
- *Trains in Estonia.* Interrail. <https://www.interrail.eu/en/plan-your-trip/tips-and-tricks/trains-europe/trains-country/trains-estonia> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)
- *Tutvustus.* (2024). Kodutütred. <https://kodututred.ee/meist/tutvustus/> (Letöltés időpontja:2024.11.01.)
- *Tutvustus.* (2024, April 30). Noored Kotkad - Alati valmis!. <https://nooredkotkad.ee/meist/tutvustus/> (Letöltés időpontja: 2024.11.01.)
- United States Mission to the OSCE. (2014, February 20). *Estonian-Russian Border Agreement.* Organization for Security and Co-operation in Europe | OSCE. <https://www.osce.org/files/f/documents/e/e/115688.pdf> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 18.)
- Vainult, Lea: *Maakaitseringkonnad – Mida sa neist teadma peaksid*, Kaitse Kodu! 1/2019. https://issuu.com/kaitse_kodu/docs/kaitse_kodu_01_2019_veeb/18 (Letöltés időpontja: 2024. 11. 10.)
- *Võrtsjärv.* (2024) Eesti Entsüklopeedia. <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/v%C3%B5rtsj%C3%A4rv1> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 13.)
- *Võru.* (2024) Eesti Entsüklopeedia. <http://entsyklopeedia.ee/artikkel/v%C3%B5ru1> (Letöltés időpontja: 2024. 11. 14.)